

Програма

за развитие на туризма в община Златоград

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ I. ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ.....	3 стр.
РАЗДЕЛ I.I ОПИСАНИЕ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ.....	5 стр.
2.1. Общо представяне на община Златоград.....	5 стр.
2.1.1.Топографска характеристика.....	6 стр.
2.1.2.Демографска информация на общината.....	6 стр.
2.1.3.Социално - икономическа характеристика на общината.....	6 стр.
2.1.3.1 Промисленост.....	8 стр.
2.1.4.Поземлен и горски ресурс.....	10 стр.
2.1.5.Транспорт.....	11 стр.
2.2.Туристически ресурси.....	13 стр.
2.2.1.Природни ресурси.....	13 стр.
2.2.1.1.Защитени територии.....	13 стр.
2.2.1.2.Биоразнообразие.....	14 стр.
2.2.1.3.Климат.....	16 стр.
2.2.1.4.Природни богатства.....	17 стр.
2.2.1.5.Водни басейни.....	17 стр.
2.3. Антропогенни /човешки/ фактори.....	18 стр.
2.3.1. Образователни институции.....	19 стр.
2.3.2. Браншови организации.....	20 стр.
2.3.3. Неправителствени организации.....	21 стр.
2.3.4. Антропогенно въздействие /нарушени почви, замърсяване и др./.....	22 стр.
2.3.5. Исторически обекти.....	23 стр.
2.3.6. Културно наследство и традиции.....	25 стр.
РАЗДЕЛ III. ИНФРАСТРУКТУРА.....	25 стр.
3.1. Туристическа инфраструктура.....	25 стр.
3.1.1. Средства за подслон и места за настаняване.....	25 стр.
3.1.2. Заведения за хранене и развлечения.....	27 стр.
3.1.2.1 Категоризирани заведения за хранене и развлечения.....	27 стр.
3.1.2.2. Заведения за хранене и развлечения в процес на категоризация.....	28 стр.
3.1.2.3. Некатегоризирани заведения за хранене и развлечения.....	29 стр.
3.1.3. Етнографски ареален комплекс.....	29 стр.
3.1.4. Туристически информационни мрежи.....	29 стр.
3.1.4.1. Туристически маршрути.....	30 стр.
3.2. Допълнителни услуги/пощи и далекосъобщения, охрана, банково и застрахователно обслужване, фризьори, автосервиси/.....	30 стр.
3.2.1. Пощи и далекосъобщения.....	30 стр.
3.2.2. Охрана.....	31 стр.
3.2.3. Банково обслужване.....	32 стр.
3.2.4. Застрахователни и презастрахователни компании.....	32 стр.
3.2.5. Здравно обслужване.....	32 стр.
3.2.6. База за спортни занимания.....	33 стр.
3.3. Обща инфраструктура.....	33 стр.
3.3.1. Пътна инфраструктура.....	33 стр.
3.3.2. Канализационна система в населените места.....	35 стр.
3.3.3. Селищни пречиствателни станции за отпадни води.....	36 стр.
3.3.4. Водоснабдяване на населените места.....	36 стр.
3.3.5.Сметище.....	39 стр.
РАЗДЕЛ IV. ДЪРЖАВНА И МЕСТНА ПОЛИТИКА ЗА ПОДКРЕПА И НАСЪРЧАВАНЕ НА ТУРИЗМА, ИНСТИТУЦИОНАЛНО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В ОБЩИНАТА.....	40 стр.
РАЗДЕЛ V. АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ.....	41 стр.
5.1. Оценка на ресурсите чрез SWOT анализ.....	41 стр.
5.2. Тенденции.....	52 стр.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

5.3. Анализ на възможностите за развитие на туризма в селата в общината.....	56 стр.
РАЗДЕЛ VI. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ.....	58 стр.
6.1. Визия.....	58 стр.
6.2. Главна цел.....	58 стр.
6.3. Подцели.....	58 стр.
РАЗДЕЛ VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ.....	59 стр.
РАЗДЕЛ VIII. МИСИЯ НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ.....	65 стр.
РАЗДЕЛ VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	65 стр.
Приложения	65-72

Изказваме благодарност на всички неправителствени организации, браншови организации, държавни институции и отдели на общинската администрация, подпомогнали със своята активна професионална позиция създаването на програмата за развитие на туризма в община Златоград.

РАЗДЕЛ I. ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ:

1. Общинска администрация
2. Общински съвет
3. Консултативен съвет по туризъм
4. Представители на туристическия бизнес:
  - Собственици на средства за подслон
  - Собственици на места за настаняване
  - Собственици на заведения за хранене и развлечения
5. Браншови организации: БААТ, БАСЕТ, БТС, РТА "Родопи", браншова организация на занаятчиите и др.
6. Неправителствени организации: туристическо сдружение "Ручей", сдружение "Дельо войвода", сдружение "Регионален образователен център - 21", сдружение "Център за развитие на община Златоград"
7. Представители на Консултативните съвети по туризъм на съседни общини
8. Областен съвет по туризъм
9. Екскурзоводи, планински водачи

Процесът по създаване на Програмата за развитие на туризма в Община Златоград започна в резултат на назрялата необходимост от формулиране на секторна стратегия на местно ниво, която да предложи дългосрочна визия и средносрочни решения за справяне с предизвикателствата пред развитието на сектора, с обединените усилия на всички заинтересовани страни от общността. Този процес стартира с финансовата и методологическа подкрепа на Община Златоград, която подготви и осъществи работните срещи, координира дейностите в междинните етапи, взаимодействието със заинтересованите страни, проучи и приобщи различни, но полезни гледни точки и като цяло представляваше волята и усилията на местните общности за създаване на ефективно работещ документ – Програмата за развитие на туризма в Община Златоград.

Тя отразява сегашното положение на общината и е отворена да се обогатява, допълва и актуализира.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Важно е да се отбележи, че разработването на Програмата за развитие на туризма в Община Златоград се случва в етап, в който Община Златоград – вече е натрупала експертен и практически опит в сферата на планирането за развитие, при използване на подхода за привличане на заинтересованите страни в процеса:

Използвани стратегически документи:

Стратегия за регионално развитие

Стратегия за икономическо развитие на Община Златоград;

Програма за заетост;

Програма за трансгранично сътрудничество;

Осъществени или текущи програми, в които общината е включена:

- Освежаване фасадите на сгради чрез проекти, финансирани по Красива България,
- Обучения в умения, полезни в туризма по Програма ФАР на Европейския съюз,
- Създаване и ремонт на места за настаняване по Програма САПАРД
- Създаване на Туристически информационен център по проект финансиран от Американската агенция за регионално развитие

Процесът следваше Цикъла на стратегическо планиране:

↳ Определяне на заинтересованите страни;

↳ Проучване и инвентаризация на наличните туристически ресурси;

↳ Анализ и обобщение на събраните данни;

↳ Оценка на ресурсите посредством SWOT-анализ и теренна оценка на туристическия потенциал на 9 селища от общината, формулиране на визия, цели и приоритети;

↳ Изработване на План за действие към Програмата за развитие на туризма в Община Златоград

↳ Представяне на проекта за Програмата пред обществеността и Общински съвет – Златоград. .

Едва след публичното му обсъждане и приемането на стратегическия документ от Общински съвет – Златоград, ще бъде разработена система от индикатори за наблюдение на нейното изпълнение и оценка на въздействието на включените в нея проекти./Ежегодно от Консултативния съвет по туризъм ще се приема едногодишен план за действие/..

Изборът на заинтересовани страни, които участваха в процеса на изготвяне на Програмата за развитие на туризма в Община Златоград бе направен съвместно с Консултативния съвет по туризъм, представител на ТИЦ, на отдели от местната администрация с компетенции, свързани с развитието на туризма Дирекция "Благоустрояване, строителство, проекти и опазване на околната среда" /БСП и ООС/, Главен архитект, кметове на населени места в общината, отделни лица с интереси в развитието на туризма.

РАЗДЕЛ II. ОПИСАНИЕ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ

2.1. Общо представяне на община Златоград

Община Златоград се намира на около 300 км. от столицата София и на около 70 км. от международния курортен комплекс "Пампорово". В административно отношение тя е в Смолянска област с административен център е гр. Златоград, най-южния български град, обединяващ около себе си девет населени места - Старцево, Долен, Ерма река, Аламовци, Цацаровци, Страшимир, Пресока, Кушла и Фабрика. На изток граничи с общините Кирково и Джебел, на север с община Неделино, а на запад с общините Мадан и Рудозем. Южната ѝ землищна граница съвпада с границата на Република България и Република Гърция.

Територията на общината обхваща площ от 175.8 км².

2.1.1. ТОПОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Община Златоград е с надморска височина от 385 до 1118 м. Град Златоград е най-ниско разположеното населено място в общината- 420-550 м. Релефът е планински, като на места рязко се променя - редуват се стръмни склонове, малки долинни разширения и силно развита хидрографска мрежа. С това се обяснява и разпокъсаността на селскостопанските площи. Средния им наклон е 10°-12°. Златоград спада към Континентално- средиземноморска климатична област, Южнобългарска климатична подобласт, Източнородопски нископланински климатичен район. .

2.1.2. ДЕМОГРАФСКА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБЩИНАТА

Населението на община Златоград според последното преброяване през 2001 г. е 14042 жители. Спрямо официалните данни на НСИ за 1999 година се отчита намаление на населението с 1211 жители, а спрямо предходното преброяване от 1992 година намалението е с 2068 жители. В административния център – град Златоград то е 7942. През 2002 г. напусналите града са 157, през 2003 г.- 114, а през 2004 - 108. Причините за това през последните години са главно движение в други райони на страната с цел сезонна работа в строителството и селското стопанство. В края на 2004 г. броя на жителите с постоянен адрес Златоград е 8 698 души, а общо за общината – 14 981.

Възрастова структура

Най-голям брой са хората от 18 до 64 години – 68 %, следвани от лицата до 18 години – 21,7 % и възрастни хора над 65 години - 10,3 %. Оформя се трайна тенденция за намаляване на относителния дял на младото население за сметка на увеличаване делът на възрастното.

2.1.3. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

Икономическото развитие на община Златоград през последните години се характеризира с общите белези на икономическото развитие на страната като цяло.

Почти във всички сектори на икономиката приключиха процесите по реструктуриране и приватизация на съществуващите държавни предприятия.

Особеност на досегашното развитие на общината е изградената добра производствена база в частния сектор. Общината притежава благоприятни

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

предпоставки за икономическо развитие и е необходимо да се търсят и осигуряват възможности ресурсите да бъдат използвани по-добре, за да се осигурят условия за устойчиво социално - икономическо развитие. Обобщаваща характеристика за икономическото състояние на общината дава размера на реализираните парични постъпления от продажби на продукцията, стоки и услуги, които за 2003 г. са 49 190 хил. лв. Определяща роля в икономиката на общината има частния сектор, чиито нетни приходи са значително по-високи. Все повече намалява делът на приходите в общественения сектор. Доминираща тенденция в икономиката на България е преобладаването на малки и средни предприятия в регионалните стопански структури. Относителния дял на **нетните приходи от производство на текстил и текстилни изделия в общината е 54,3%, а от металургия и производство на метални елементи – 2,2%.**

Повечето от предприемачите, които започват свой самостоятелен бизнес, се насочват към сектора на услугите, и по-специално към търговията. До голяма степен това е обусловено от липсата на собствени средства за стартиране и развитие на самостоятелен бизнес, което ги насочва към сектори, които не изискват предварителни инвестиции.

На територията на община Златоград има регистрирани над 1500 фирми, но не всички от тях са действащи. Броят на действащите стопански единици, отчитащи дейността си в Териториално статистическо бюро гр. Смолян са около 410. Съобразно предмета на дейността си, най-активните фирми могат да се групират по следния начин:

Таблица №1

№	Вид фирми	Брой
1.	Търговски	228
2.	Извършващи услуги	88
3.	Транспортни	40
4.	Строителни	20
5.	Шивашки	18
6.	Хлебопроизводители	12
7.	Селскостопански	7
8.	Металообработващи	3
9.	Хотелиерски услуги	3
10.	Рудодобив	1

Доходи

Равнището на доходите за община Златоград в общественения сектор е със 138 лв. по-ниско от това за страната, а в частния със 122 лв. Списъчният брой на лицата /през 2003 г./ наети по трудови и служебни правоотношения е 3759, от които в частния сектор е 2728 души /72,57%/, а в обществения – 1031 души /27,42%/.

Икономически активното население за община Златоград е 7174 души.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Равнището на средната безработица в общината е 15,44 % /второ тримесечие на 2004 г./, което е с 3,70% по-високо от това за страната.

Увеличава се дялът на **социалните доходи**, което говори за нарастващата зависимост на част от хората от системата на социалното подпомагане. Най-съществен дял от общите разходи на домакинствата заема разходът за храна. Тенденцията към нарастване на относителния дял на разходите за храна и енергия за битови нужди се осъществява предимно за сметка на относително намаляващите разходи за облекло, обувки и жилищно обзавеждане. Ограничават се значително и разходите на населението за образование и свободно време. Голяма част от населението при задоволяване на своите потребности избира стоки с по-ниски цени (в много случаи с по-ниско качество), като по този начин адаптира бюджета си към променящата се пазарна конюнктура. Дялът на разходите за образование и здравеопазване е относително висок.

2.1.3.1. ПРОМИШЛЕННОСТ

Основни представители на **тежката промишленост** в община Златоград са :

“ЗММ - ЗЛАТОГРАД” АД - отрасъл промишленост, подотрасъл машиностроене. Предметът на дейност е проектиране и производство на технологично оборудване, дървообработващи машини, окомплектовка за металорежещи машини и др. метални изделия. Осъществява търговска дейност в страната и чужбина.

Разполага с добро универсално оборудване и има добра квалификация на персонала, наброяващ 75 души.

“ГОРУБСО- ЗЛАТОГРАД” АД - минно-добивно предприятие за добив и обогатяване на оловно - цинкови руди. Средният добив на руда е 150 000 тона годишно, като оловно-цинковия концентрат е 30 000 тона. Средната заплата за предприятието е 340 лв., а средната миньорска заплата е 610 лв. Работещите на постоянен трудов договор са 375 души. Извършени са инвестиции в рудодобива за 1 600 000 лв. Произвежданите концентрати са висококачествени и се реализират в оловно-цинкови заводи.

Предприятието има четири проекта по Програма САПАРД за усвояване на геотермалните ресурси в Ермореченския басейн. По тези проекти са подписани договори и предстои стартиране на дейностите, предвидени в тях. Изграждането на първите оранжерии от 40 дка започва през пролетта на 2005 г.

Направени са предпроектни проучвания за изграждане на микро ВЕЦ на язовир Златоград със средства на Горубсо Златоград АД. Изкопните работи вече са започнали и се предвижда обекта като цяло да бъде завършен през 2005 г.

В община Златоград по-силно развита е **леката промишленост**. Нейни основни представители са :

“БЕЛОТЕКС- 95” АД - предприятие, специализирано за производство на сурови памучни тъкани за спортно и работно облекло, спално бельо,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

медицински и технически тъкани. Фирмата има експортна ориентация, 83% от произведената продукция се изнася в чужбина. От основаването си дружеството поддържа традиционни търговски взаимоотношения с клиенти от Италия, Германия, Австрия и Швейцария. Предприятието е със стабилна дейност и не освобождава работна сила. Осигурява работа на 468 души.

“БУЛТЕКС” ООД - с основна дейност производство и търговия с тъкани, работни облекла и лични предпазни средства. Персоналът на фирмата наброява 250 души, а още 200 са ангажирани извън нея с работа на ишлеме. “БУЛТЕКС” ООД има изградена търговска мрежа с офиси, складове, магазини и представителства в цялата страна. Дългогодишни клиенти на фирмата са Чехия, Словакия, Гърция, Германия. Признание за успехите на фирмата са множеството спечелени конкурси и обществени поръчки за доставка, както и златните медали от участия в Международния панаир в Пловдив. Като резултат от тази целенасочена и планирана дейност се отчита увеличаване на приходите от продажбите на вътрешния и международния пазар, увеличаване на персонала, оптимизиране на разходите и разширяване на продуктовата гама.

“СВОБОДА – 97” АД - предприятие, което не освобождава работници и частично разкрива нови работни места. Те в момента са 350 на брой. Основната му дейност е свързана с шивашко производство на готово облекло. Развива и спомагателна търговска дейност и услуги. Има добри пазарни позиции, в т.ч. и в чужбина.

“ЕС- БИ- ЕН - Виолета Беширова” ЕООД - предприятие с основна дейност производство на спортни и специализирани облекла. Пазарите, на които реализира своята продукция са както на територията на страната ни така и в чужбина - Англия, Италия и САЩ. Спомагателни дейности на предприятието са търговия с петролни продукти и хотелиерство. Тенденциите за развитието на пазарите са много добри. Персоналът на предприятието наброява 400 човека. Непрекъснато се извършват нововъведения в производството. Работи се за постоянно усъвършенстване и квалификация на персонала. Проектира се завод за електроника, отговарящ на европейските стандарти. Той ще бъде построен в гр. Пловдив със собствени средства.

“Чилинг - Стил” ЕООД – шивашки цех, с 80 работници. Произвежда работно облекло за страната и чужбина.

“ЕВРОТЕКС” ЕООД – Златоград – шивашки цех, с 98 работници и капацитет да назначи още 20 шивачки.

В сравнително добро състояние са и шивашките фирми като **ЕТ “Криста – М – Валентин Метакчов”, Маврузия- Велин Куцов**”, които са с тенденция да разкриват допълнително работни места.

С производство на хляб и хлебни изделия са ангажирани 12 фирми, една фирма преработва и млечни продукти. Отрасъл строителство в общината се представя от 20 броя частни фирми. Някои от тях са строителна компания **“Валзах” ЕООД**, строителна компания **СК “ВЕЛК”**

ООД, ЕТ "Емил Любомиров", "Кариера" ЕООД, ЕТ "Красимир Чипчиев – Розалия Чипчиева".

На територията на общината действат и няколко дървопреработващи фирми. С утвърден авторитет сред тях са – **ЕТ "Зора – Митко Чаушев", "Рожен" ЕАД, ЕТ " Роси "**.

2.1.4. ПОЗЕМЛЕН И ГОРСКИ РЕСУРС

По състав горите в района са смесени. Най – често срещаните видове са: бук, габър, горун, бял и черен бор, смрадлика, зановец, мъждрян, черна върба, ива, бъз и леска. В района се срещат също, макар и по-рядко смърч, ела, благун, келяв габър, дъб, явор, шестил и планински бряст.

Таблица №2

№	Землище В дка	За нуждите на селското стопанство	За нуждите на гор. стоп. /в т.ч. гори частна собств./	Населени места	Водни течения	За добив на пол. изкопаеми	За нуждите на транспорта
1.	Гр. Златоград	9204	53099	2 231	843	10	135
2.	С. Старцево	5116	10073	693	0	0	62
3.	С. Долен	4049	23806	406	516	0	46
4.	С. Кушла	2104	15391	71	5	0	18
5.	С. Аламовци	2791	10148	116	20	0	0
6.	С. Ерма река	3159	2933	791	15	45	68
7.	С. Фабрика	533	5691	202	69	0	78
8.	С. Страшимир	407	13671	227	174	0	49
	ОБЩО:	27363	139068	4737	1642	55	456

Територията на Община Златоград обхваща 173 321 кв. км. Общата площ на горите в т. ч. държавни и частни е 139 068 дка. Селскостопанския поземлен фонд е около 6 пъти по-малко – 27 363 дка. За нуждите на транспорта са използвани 456 дка., а фонд населени места е 4 737 дка. Реките и водните течения са 1 642 дка., а териториите за добив на полезни изкопаеми – 55 дка.

2.1.5. ТРАНСПОРТ

Организацията на транспорта в общината се осъществява от 40 транспортни фирми /в т.ч. автобусни, товарни и таксиметрови/.

Най-големите транспортни фирми, изпълняващи курсове по Републиканската схема са:

- ЕТ "Иво"
- ЕТ "Кристал"
- "Олмена" ООД Кърджали
- ЕТ "Тони"
- ЕТ "Марияна – Бисер Шипков"

След провеждане на конкурси за възлагане на обществен превоз на пътници по общинска, областна и републиканска схема, транспортното обслужване се извършва от сигурни и надеждни превозвачи, доказали се през годините – ЕТ "Иво", ЕТ "Кристал" и ЕТ "Тони". Пътуването до столицата, Пловдив, Смолян и Варна с тези превозвачи е комфортно и удобно. Правят се специални отстъпки за двупосочни билети, групови пътувания, за ученици, студенти, войници и пенсионери.

Линиите, които се изпълняват и по-конкретно часовете на тръгване и връщане са съобразени изцяло с потребностите на хората и пътничкопотока. Транспортните линии са достатъчни на този етап. При възникване на необходимост превозвачите имат готовност да разкрият нови часове по дадено направление. Покрити са всички населени места, с изключение на кметство Страшимир. Остарял е вътрешния парк /линиите, обслужващи населените места в Общината/. Липсва интерес за инвестиране в тази област.

Изпълняваните линии от общинската, областната и републиканската мрежа са отразени в **табл. 3**

Таблица № 3

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

№	ВИД СХЕМА	ДЪЛЖИНА В КМ	БРОЙ КУРСОВЕ
1.	ОБЩИНСКА СХЕМА: ❖ Златоград- с. Старцево ❖ Златоград- с. Долен ❖ Златоград- с. Ерма река ❖ Златоград- с. Кушла ❖ Златоград- с. Аламовци	10 14 17 32 13	6 6 2 1 1
2.	ОБЛАСТНА СХЕМА: ❖ Златоград- Смолян ❖ С.Ерма река - Златоград- Смолян ❖ Златоград- Неделино ❖ Старцево- Златоград- Смолян	49 67 18 59	1 1 5 1
3.	РЕПУБЛИКАНСКА СХЕМА: ❖ Златоград-София през Кърджали ❖ Златоград-София през Рожен ❖ Златоград- Пловдив ❖ Златоград- Кърджали ❖ Златоград- Подкова ❖ Златоград- Дрангово ❖ Златоград- Горски извор	349 310 156 70 42 27 27	2 1 4 2 2 1 2

Наличието на превозвачи като ЕТ "Иво", ЕТ "Кристал", "Олмена" ООД - Кърджали създава увереност и задоволство у гражданите и гостите, ползващи този автобусен транспорт. Автогарата в Златоград е един от малкото добри обекти за обслужване на пътници в Смолянска област. Тя отговаря на изискванията на Наредба 33/03.11.1999 год. На територията ѝ се намират обширна чакалня за пътници, места за престояване, паркинг, тоалетни, стоматологичен кабинет, снек-бар, магазин, златарско ателие. Проблем в транспортното обслужване е, че част от превозвачите не ползуват това съоръжение.

Голяма част от транспортната инфраструктура е на незадоволително ниво. Това от една страна затруднява транспорта, а от друга оскъпява продукцията на местния бизнес. Превръща се в пречка за навлизането на инвеститори в региона, които иначе са привлечени поради наличието на евтина работна ръка, за развитието на туризма и за трансграничното сътрудничество. Членството в Европейския съюз, предполага въвеждане на редица мерки в областта на транспорта и транспортната инфраструктура.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Общината се обслужва само от автомобилен транспорт. Поради незадоволителното състояние на пътната инфраструктура се налага ново строителство, поддръжка, ремонт и реконструкция. Дължината на пътната мрежа е 230 км., само основният път Златоград – Смолян - Пловдив № 111-865 е третокласен. Останалите са четвъртокласни и не са асфалтирани. Транспортът е особено важен за общината ни заради развитието на туризма, установяване на контакти с търговска цел в страната и чужбина, не на последно място заради членството ни в Асоциацията на европейските погранични райони.

2.2. ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ

Описание на туристическите ресурси е направено в следните тематични групи:

- ↳ Природни ресурси
- ↳ Антропогенни фактори
- ↳ Средства за подслон
- ↳ Места за настаняване и заведения за хранене и развлечения.
- ↳ База за спортни занимания - спортни зали, спортни площадки и съоръжения
- ↳ Обща инфраструктура /пътища, водоснабдяване, канализация, електрификация/
- ↳ туристическа инфраструктура /пътеки, маркировки, табели, информационни и посетителски центрове, ПСС/, чистота и отпадъци

2.2.1. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

2.2.1.1. Защитени територии

На територията на общината се намира църковно – манастирска крепост "Св.Неделя". Разположена е на връх висок 865 м на 8 км от гр.Златоград. Историческото място "Св. Неделя", землище на гр. Златоград , обявено със заповед № 104 от 14.11.1980г. се прекатегоризира на **защитена местност "Св.Неделя"**, на 31.03.2003 г. и се завежда под № 847 в Държавния регистър на защитените територии /Приложение № 1 - карта на защитената местност"Св. Неделя"/.

В защитената местност "Света Неделя" , обхващаща площ от 25,6 ха, се запазва режимът на дейностите, определен с Заповед № РД – 315 от 31 март 2003 г.

Защитени територии в област Кърджали, в съседство с община Златоград:

1. Природна забележителност "Гъбата" в землището на село Бенковски, стопанисвана от Държавно Лесничейство Кирково.
2. Природна забележителност "Лъвът" в землището на село Бенковски, стопанисвана от Държавно Лесничейство Кирково.
3. Защитена местност "Гюмюрджински снежник", в землището на село Чакаларово и село Кремен, с площ 1926,40 ха, стопанисвана от Държавно Лесничейство Кирково.

Тази защитена местност се характеризира с:

- Горски екосистеми, приоритетни за опазване съгласно Директивата на хабитатите, Бернската конвенция и Паневропейската стратегия за опазване на биоразнообразието.
- Множество вековни дървета на 300-400г., а някои и над 500г.(бук, ела, явор)
- Изключително дендрологично разнообразие (70 вида)
- Естествено находище на обикновена ела
- Растителни видове с консервационна стойност

2.2.1.2. БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Данните, с които общината разполага са поместените в изданието на МОСВ – "Състояние на околната среда 2001". Пълно проучване на биоразнообразието на територията на община Златоград не е правено.

Районът, в който е разположена община Златоград се характеризира с многообразие от **дървета, храсти, треви**. Броят на срещаните тук растения надхвърля 200 вида. Няколкото типа твърде различни местообитания са предпоставка за наличие на растителни видове от почти всички екологични групи.

По състав **горите** в района са смесени. Най- разпространени дървесни видове на северните изложения са бук, габър и горун, а на южните ветровити склонове- бял и черен бор, смрадлика, зановец, мъждрян в не особено добро състояние. Върху речните наносни терени са се самонастанили черна върба, ива, бърз и по-рядко леска. В района се среща макар и рядко, върху терени от изсечени смърчови гори благун, келяв габър, а в ниските части-явор, шестил и планински бряст.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Срещат се **вековни дървета**- дъб, габър, обикновен кестен, клен, черен и бял бор. На територията на общината, в местността "Балалийска река" се намира най-старото дърво от вида питомен кестен на 278 год.

От **храстовите растения** широко застъпени са: шипка, смрадлика, червена и синя смрика, хвощ, къпина, ветрогон.

Голямо е разнообразието на **тревните видове**. Срещат се: горски здравец, змийско мляко, змийско грозде, горско омайниче, горска ливадина, много видове папрати.

В **Червената книга на България** са споменати следните видове, характерни за тази част от Родопите:

Таблица №4

КАТЕГОРИЯ	ВИД	СЕМЕЙСТВО
Рядък вид	Пролетно ботурче (дива циклама)	Игликови
Рядък вид	Средиземноморски шпорец	Лютикови
Рядък вид	Червенодръжково шапиче	Розоцветни
Рядък вид	Ниско бясно дърво	Тимелееви
Рядък вид	Анасоновиден воден морач	Сенникоцветни
Рядък вид	Фривалдскиев пчелинок	Устоцветни
Рядък вид	Оливеров минзухар	Перуникови
реликт	Пълзяща гудиера (дива орхидея)	Салепови
Балгарски ендемит	Гръцка ведрица	Кремови
Балгарски ендемит	Веленовскиев плюскавиче	Карамфилови
Балгарски ендемит	Веленовскиев дебелец	Дебелецови
Балгарски ендемит	Фривалдскиев зановац	Бобови
Български ендемит	Родопска люцерна	Бобови
Застрашен вид	Седефче	Седефчеви
Застрашен вид	Снежно кокиче	Кокичеви

Районът на Златоградска община се характеризира с многообразие от **билки** - мащерка, бял равнец, риган, синя жлъчка, пелин, жълт кантарион, диворастваща шипка, дива мента, киселец маточина и др.

Животинският свят в района се отнася към централния високопланински фаунистичен район. Изключителното биологично разнообразие тук включва: 291 вида птици, 40 вида риби, 39 вида земноводни, 26 вида влечуги (в т.ч.два вида сухоземни костенурки, 13 вида змии, 11 вида гущери).

Характерни представители на **орнитофауната** са: представители на разред Кълвачоподобни - Черен кълвач, Голям пъстър кълвач, Зелен кълвач; разред Врачоподобни- Обикновена чинка, Елхова скатия, Обикновена кръсточовка, Кос, Елов певец, Качулат синигер, Черен синигер, Голям синигер, Сойка, Сокерица, Сива врана, Полско врабче, Домашно врабче, Градска и Селска лястовица; разред Щъркелоподобни- Черен и Бял щъркел.

Най - разпространени представители на ихтиофауната са : бяла риба, шаран, мряна, речен кефал, блескач /уклейка/, каракуда,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

червеноперка и щука . Река "Върбица", язовир "Златоград" и микроязовир "Хасидере" имат най-голямо значение за риболова в общината. Ловно рибарското дружество през 2004 г. е извършило зарибяване на язовира с шаран и пастърва.

Неблагоприятно въздействие оказва замърсяването на речната вода в някои участъци на речното корито /Малка река/ заради заустването на мръсна канализация в нея.

Най-разпространени представители на **земноводните** са: голяма водна жаба, земна крастава жаба, планинска водна жаба, дъждовник.

От **влечугите** се срещат: зелен гушер, ливаден гушер, стенен гушер, усойница, пепелянка, обикновена водна змия.

От **бозайниците** са разпространени: дива свиня, лисица, вълк, кафява мечка, катерица, див заек, дива коза, златка, бялка, видра, невестулка, таралеж и др.

От **животинския свят** включени в **Червената книга на България** са: дъждовник; а с категория застрашени от изчезване - черен и бял щъркел, дива коза, златка и видра.

2.2.1.3. К Л И М А Т

В климатично отношение районът принадлежи към Континентално - средиземноморска климатична област, Южнобългарска климатична подобласт, Източнородопски нископланински климатичен район.

Средногодишната температура на въздуха е 10,8 °С с максимум през юли 20,6 °С и минимум през януари - - 0,8 °С, което говори за умерено лято и сравнително мека зима. Екстремните стойности на средногодишната максимална и средногодишната минимална температура са съответно 17,1° С и 4,9° С, като средно месечната максимална е през август / 28,9° С/, а средно месечната минимална през януари / - 3.9° С/.

Средногодишните валежи достигат до 1000л/кв.м. Характерни за района на Златоград са интензивните валежи с различно времетраене, които най-често са през есента и съчетани с големия водосборен басейн на р. Върбица са предпоставка за големи прииждания на реката. Максималните валежни количества /в mm/ за времето от април до октомври се движат от 10,0 за 5 min до 46,3 за 60 min и 59,7 за повече от 60 min.

Средногодишната относителна влажност на въздуха е 75%, с максимум през ноември 85%, 13 бр. са дните с относителна влажност на въздуха равна или по-малка от 30%, което е показателно за добри растежни условия на горската и тревната растителност в района. Средната месечна скорост на вятъра е в границите 0,9 m/sec до 1,2 m/sec, а средногодишната 1,1m/sec.

2.2.1.4. ПРИРОДНИ БОГАТСТВА

Оловно-цинкова руда

На територията на общината се намират находища на оловно - цинкова руда. Експлоатацията на залежи се осъществяваше от "Горубсо – Златоград" АД. В момента металното съдържание е силно намаляло в резултат на изчерпване – под 3%, средно за олово, цинк и мед.

Геотермално находище

Към подземните богатства може да се отнесе и геотермалното находище на гореща минерална вода в Ерморечието. Статичните запаси са около $200 \cdot 10^6 \text{ m}^3$. Температурата на водата е $80-100^\circ \text{ C}$, а динамичните запаси $30 - 100 \text{ л/сек}$, средно 60 л/сек . Химичният състав на водата е сходен с този на изворите в Беденските минерални бани и село Баните - Смолянска област. Водата е с добри питейни качества и може да се използва за лечение. От февруари 1990 г. е започнало опитно водочерпене при спазване на определени условия. Към момента са направени предпроектни проучвания, инвестиционни проекти и геоложки отчет. Находището е публична общинска собственост. При осъществяване на един от проектите, ще се реализира печалба от оранжерии $50-60 \text{ 000 лв./дка}$, ако в тях се произвеждат домати, краставици, цветя и се изгради цех за преработка на зеленчуци.

2.2.1.5. ВОДНИ БАСЕЙНИ

През територията на Община Златоград преминава **р. Върбица** с обща дължина $98,1 \text{ км}$ и с водосборна площ $1202,8 \text{ км}^2$. Тя води началото си от вливането на реките Малка река и Голяма река в центъра на гр. Златоград. И двата притока имат нарушение на естествения си отток чрез съществуващите хидротехнически съоръжения- язовир "Златоград" на Малка река и хвостохранилище "Ерма река" на р. Ерма река- приток на р. Голяма

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

река. Освен това притоци на р. Върбица са реките- Неделинска и Кушленска. Терасата на р. Върбица в местността "Пресека" се използва за водоснабдяването на гр. Златоград, посредством 4 бр. водоземни кладенци.

На територията на община Златоград се намират **язовир "Златоград"** и **микроязовир "Хасидере"**. Язовир "Златоград" се намира на 3,5 км. западно от гр. Златоград по посока на село Аламовци. Въведен е в експлоатация през 1968 г. Изграден е за осигуряване на промишлено водоснабдяване на "Горубсо" и за питейни нужди на с. Ерма река. Короната на стената е с дължина 146 м, ширина 5м и височина 52 м. Денивелацията между кота корона и кота преливник е 2,5 м. Завирения обем на язовира е $38,20 \cdot 10^6 \text{ m}^3$. Микроязовир "Хасидере" е с площ $26,73 \text{ km}^2$ с завирен обем – $4,4 \cdot 10^6 \text{ m}^3$, височина на стената 52 м и дължина 146 м.

2.3 АНТРОПОГЕННИ /ЧОВЕШКИ/ РЕСУРСИ – хората като основен ресурс и всичко създадено от тях

Човешките ресурси са хората, които ще допринесат за реализирането на настоящата програма. Това са всички заинтересовани страни описани в Раздел I. Към тях трябва да се причислят още преподавателите от средни и висши учебни заведения, чийто капацитет ще бъде използван, както и партньори, доброволци и представители на местната общност, които ще бъдат преки изпълнители на някои от предвидените мерки.

Залага се много на публично-частните партньорства, при което се очаква най-активен да бъде частния бизнес. Вземат се под внимание професионалните качества, опита в сферата на туризма и ангажираността към проблемите. Шансовете за успех на настоящата програма значително ще се увеличат, в резултат от предвидените в нея обучения. При липса на подходящи човешки ресурси ще се привличат такива от други общини.

2.3.1. ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ

На територията на община Златоград съществуват образователни институции за обучение на кадри в областта на туризма. Общинска администрация и административното ръководство на СОУ "Антим I" осъществиха необходимите действия, за да се включи в средната степен обучение по технологичен профил "Туризм".

Таблица №5

Основни предмети	Брой часове
Основи на пазарната икономика	9 клас – 72 10 клас - 72
Маркетинг и реклама в туризма	11 клас – 144
Счетоводство на фирмата	12 клас - 124
Екотуризм	12 клас - 186
Законодателство в туризма	12 клас - 124
География на туризма и културология	11 клас - 126
Мениджмънт на туризма	11 клас – 144 12 клас - 93
Основи на туризма	10 клас – 108
Информационни технологии интернет	- 9 клас – 36 10 клас – 72 11 клас - 36

Ученици от Професионална гимназия "Христо Ботев" се обучават по професията "Сервитьор - барман". През тази учебна година ще завършат 13 ученика. Завършилите тази специалност се реализират най-вече като бармани, сервитьори и готвачи. Ръководството на училището предвижда и през следващата учебна година да има прием по тази специалност. Новосформираната паралелка тази учебна година е от 27 ученика. Учениците със специалност "Обслужване на заведения за обществено хранене" изучават следните основни предмети:

Таблица №6

Основни предмети	Брой часове
Отчетност на фирмата	31
Счетоводство и отчетност в туризма	72
Хигиена на храненето и хранителен закон	72
Основи на туризма	72
Чужд език по професията /английски или немски/	134
Материалознание на хранителните продукти	72
Техническо обзавеждане на заведенията за хранене и развлечения	72
Техника на кулинарната продукция	144
Микробиология	36
Сервиране и барманство	134
Сомелиерство	31
Практика – техника на кулинарната продукция	324
Практика – сервиране и барманство	325
Практика - сомелиерство	62
Производствена практика	122

Общината има нужда от такъв вид кадри във връзка с прогресивното развитие на туризма в нея. Тези, които сега са завършили са недостатъчно. Има и такива кадри, които не желаят да работят по придобитата специалност. Липсва им мотивация. В бъдеще се предвижда разкриване и на други специалности, даващи по-широк кръг от знания и умения, необходими в туристическия бизнес, както и разглеждане на теми, свързани с отношението към туриста, залегнали в часа на класа.

2.3.2. БРАНШОВИ ОРГАНИЗАЦИИ

Осъществяват се тесни контакти и сътрудничество с няколко национално представени браншови организации.

Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация (БХРА) е национално представена работодателска браншова организация. Обхваща над 30% от всички предприятия в туризма, на които е даден лиценз и присвоена категория. Общи цели на БХРА са подпомагане разширяването на хотелиерския и ресторантьорски бизнес, стимулиране на частното предприемачество, съдействие за увеличаване на работните места в бранша и др. **БХРА** финансира и отпечата второто издание на единствения в страната ни "Пътеводител за гости и семейни хотели в България 2004/2005г.", в който е включена и къща за гости "Пачиловска къща". Председател на представителство на БХРА в Златоград е инж. Александър Митушев, който е управител на фирма "Бултекс"ООД, зам.председател - Борис Тумангелов и член - Фьодор Домбов.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Българската асоциация за алтернативен туризъм /БААТ/ се стреми към устойчиво развитие и повишаване качеството на туристическия продукт и инфраструктурата. Стреми се да направи България значима и интригуваща дестинация за алтернативен туризъм като обръща особено внимание на човешките ресурси и природата. Членове на БААТ са "Бултекс" ООД, "РОЦ-21" и Фьодор Домбов - индивидуален член.

Връзките с БХРА и БААТ се поддържат предимно от представители на местния бизнес. Благодарение на фирма "Бултекс" ООД града ни привлече вниманието на туроператори и медии.

Регионална туристическа асоциация "Родопи" /РТА"Родопи"/ град Смолян координира усилията на всички заинтересовани страни в Родопите – общини, държавни органи, структури на гражданското общество и представители на туристическия бизнес за устойчиво развитие на туризма. Нейни членове са - Община Златоград, "Бултекс" ООД, "РОЦ-21", и Фьодор Домбов.

Асоциацията на родопските хотелиери и ресторантьори /АРХР/ също има представителство в Златоград. Член на управителния ѝ съвет е собственика на семеен хотел "Флора" - Фьодор Домбов.

Занаятчийска браншова организация /ЗБО/ Председател на ЗБО в Златоград е Анелия Чернева (фризьор). След проведено обучение на няколко фризьори от Златоград бяха издадени дипломи за майстори, които предстои да бъдат преведени на чужд език и поставени на видно място. Тези фризьори ще бъдат препоръчвани на туристите, като гаранция за висококачествена услуга

Български туристически съюз /БТС/ упражнява туризъм насочен към активен отдих. Развива и насърчава различни видове и форми на туризъм, планинарство, ориентиране, алпинизъм, спелеология, спортно-туристическа дейност. **БТС** разполага с общо 410 обекта, в т.ч. хижи, заслони, домове, туристически спални и къмпинги. Благодарение на тесните контакти между "Бултекс" ООД и БТС градът ни стана един от 100-те национални туристически обекти.

2.2.3. НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Туристическо дружество "Ручей" от месец октомври 2004г. е пререгистрирано и е възстановило дейността си в съответствие със съвременната нормативна уредба. Идеята е да извършват всички онези дейности, които са ориентирани към масовия туризъм (пешеходен, пещерен, туристическо ориентиране, велотуризм и др.). Дружеството разполага с планински водачи, подготвени за преходи из Родопите, Рила и Пирин. То ще осъществи връзка с БТС и ще участва в съвместни инициативи с тях. Набират за членове млади хора, които да бъдат подготвени и да участват в инициативите на дружеството. Членовете на екипа имат разработени маршрути до крепостта "Устра" и до Белите камъни край с. Старцево

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Сдружение "Регионален образователен център -21" /"РОЦ-21"/

Сдружение "Регионален образователен център - 21", благодарение на дейността си по проект "Уникален етнографски туризъм – минало, настояще и място за алтернативен туризъм" финансиран от ААМР, чрез фондация "Тайм- екопроекти" откри Туристически информационен център, изгради екопътека "Света Неделя", издаде туристическа брошура за община Златоград и рекламни картички.

Пътеката е маркирани със съответните информационни табели и стрелки, по нея са изградени места за отдих, снабдени с масички, скамейки, кошчета за отпадъци и т. н.

По късно благодарение на екоекспедиция, реализирана по Програма "Младеж" на ЕС, с цел популяризиране на природните забележителности и начините за прекарване свободното време на младежите се извърши рехабилитация на една от двете съществуващи екопътеки "Еко - ехо".

По същата програма, с цел популяризиране са издадени рекламни дипляни с маршрутите на екопътеките.

Сдружението реализира проект "Създаване на модел на партньорски взаимоотношения в областта на културния обмен между община Златоград и община Хрисупулис", финансиран по Програма ФАР – ТГС, който допринесе за задълбочаване на трансграничните взаимоотношения в сферата на културния обмен. Издаде се рекламен филм за Златоград и Хрисупулис на български и гръцки език и рекламно списание за Златоград и Хрисупулис на български, английски и гръцки език, създаде се интернет страница /www.roc-21.zlatograd.com/ за Златоград и Хрисупулис на български, английски и гръцки език.

Сдружение "Център за развитие на община Златоград" /ЦРОЗ/ е създадено през 1995г. и вече в продължение на 9 години работи в сфери като: образование, здравеопазване, екология, туризъм, подпомага участието в местното самоуправление, средния и дребен бизнес в общината.

През 2001г. сдружение "Център за развитие на община Златоград" в рамките на проект "Еко-ехо, в хармония с природата", финансиран от МОСВ и ФРГО изгради екопътека "Еко-ехо" и алпинеум с детско съоръжение /в центъра на града/. Пътеката води до вилата на "Белотекс" АД, която може да се ползва от туристи. По-късно сдружението партнира и в изграждането на екопътеката "Св.Неделя", както и в рехабилитирането на двете.

През 2002г. сдружението спечели проект по Програма "PHARE SMAEP" на ЕС, който включваше курсове за квалификация и преквалификация на безработни от миннодобивната промишленост, като "Старт в бизнеса" и образователни курсове за чужд език и компютърна грамотност.

Друг важен резултат от дейността на центъра е възраждането на обичая "Кукерство", съхранил се до днес в едно от селата – с.Долен. Сега кукерите са посрещани добре навсякъде в общината, като носители на културното наследство в региона. Предстои издаване на сборник, отразяващ местните празници и обичаи и картички, популяризиращи обичая "Кукерство".

Сдружение "Дельо войвода" осъществява поредица от дейности, свързани с развитието на туризма, в партньорство с "Бултекс"ООД.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Съвместно с БХРА то организира представяне на Златоград и туристическия потенциал в него на туристическа борса във Велико Търново.

Човешките ресурси са едновременно обект и субект на промяната защото това, което правим пряко и косвено рефлектира пак върху нас самите.

2.3.4. Антропогенно въздействие /нарушени почви, замърсяване, сметище/

Антропогенните въздействия са съвкупност от такива изменения в природата, които са в резултат от съзнателната човешка дейност и могат да бъдат както положителни така и отрицателни. За разлика от други общини със силно развита индустрия в нашата хармоничното взаимодействие между обществото и природата почти не е нарушено. Винаги промените, причинени от човека се забелязват, но в Златоград и общината поради липсата на свръхнаселение и прекомерна индустриализация, силно изразено вредно въздействие поне за сега не се наблюдава. Ресурсите, с които общината разполага, благодарение на рационалното им използване са съхранени в количествено и качествено изражение.

По - значимата антропогенна намеса на територията на общината оказват **минната промишленост** и **дърводобива**, чието въздействие е отрицателно спрямо природата. В резултат от дългогодишната експлоатация на рудните находища е допуснато замърсяване на почви, въздух, повърхностни и подземни води в района на производствената дейност. **Нарушените терени** възлизат на 99 дка насипища и 855 дка промишлени площадки. "Горубсо- Златоград" АД има своя програма за ликвидиране на стари щети от производствена дейност, която е била подложена на обществено обсъждане и е била одобрена от МОСВ. В тази програма е предвиден план за действие по години и миннодобивното предприятие е задължено да я реализира. В програмата за опазване на околната среда на общината е предвиден ежегоден контрол доколко и как се реализира програмата на "Горубсо-Златоград" АД.

Държавно лесничейство Златоград извършва планирана сеч, води борба с незаконната. Горски стражари правят проверки по закона за лова и закона за рибарството и аквакултурите. По този начин се вземат мерки срещу браконьерството. Ловни дружинки подхранват дивеча. Водните басейни ежегодно се зарибяват. По този начин се запазват популациите и разнообразието на животинския свят.

Замърсяване с пестициди няма поради стремежа към екологично чисто земеделие. Не се наблюдават ерозирани почви в резултат на прекомерни обработки.

На територията на общината се намира предприятието "Белотекс-95" АД, което изпуска **вредни емисии в атмосферата**. Стойностите от емисионното измерване през 2003 год. на този обект са следните: серни оксиди (SO_x) – 1181 мг/нм³, азотни оксиди (NO_x) - 675 мг/нм³, сажди – 690мг/м³. Обектът се наблюдава и контролира от РИОСВ- Смолян. За надномрено замърсяване на въздуха по показатели сажди и азотни окиси (NO_x) на "Белотекс-95" АД се налага текуща, ежемесечна санкция.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Други обекти, които оказват влияние върху компонент въздух са : Бензиностанция на "Златоград - Автотранспорт" АД , Бензиностанция "ЕС-БИ-ЕН" , "Петрол"АД и "Кристал" .

Генерирането на отпадъци е антропогенен фактор с най-фрапиращи отрицателни въздействия, както в общината така и в цялата страна. Проблем в общината е действащото в момента **градско сметище**, което не отговаря на екологичното законодателство. През 2003 год. се извършиха мероприятия, които ограничиха достъпа до депото и намалиха необходимостта от непрекъснато палене на отпадъците, депонирани на него, както и от разпространението на неприятни миризми. Общинското сметище подлежи на рекултивация.

2.3.5. Исторически обекти

Община Златоград разполага с много богати възможности и предлага атрактивни културно-исторически обекти, които създават благоприятни условия за развитие на културния туризъм, както и за много туристически продукти на базата на историческия и културен потенциал на региона. Характерен облик на града придава архитектурния резерват от възрожденски къщи. Националният институт за паметници на културата е регистрирал в него около **100 недвижими паметници на културата**. Къщите в резервата се отличават с белите си зидове около дворовете, открити одъри, бели комини, широки дъбови врати. В дворовете на повечето къщи има кладенци, с "врътки" за въжето и стрехи от едноулучени керемиди.

Църквата "Успение Богородично" се намира в центъра на Златоград и е построена през 1834 година, според преданието за 40 дни. Тя е една от най-старите църкви в Средните Родопи. Близо половин метър е вкопана в земята. Представлява трикорабна постройка, едноапсидна с допълнително пристроен открит притвор. Градежът на църквата е от каменна зидария, подът също е каменен, а таваните са дъсчени. Част от иконите са изцяло нови, а всички други са възрожденски, рисувани най-вероятно през 19 век. Майсторите зографи са неизвестни, но личи рисунъка на художници, представители на Самоковската и Тревненската школи. В помощните постройки е разположено и Килийното училище.

Църквата "Св. Георги", според надписа от северната фасада е построена през 1871 година и осветена на 23.07.1872 година от Пловдивския митрополит Панарет. Храмът представлява голяма, куполна едноапсидна псевдобазилика с открит притвор на запад. Вероятно от началото на 20 век е и голямата камбанария, намираща се на западната фасада. Всички икони са в сравнително добро състояние. Според ктиторските надписи на някои от тях, майстора зограф е Нестор от Дебърско. Има икони и от Света гора, Трявна, Самоков.

През 1852 година с обществени средства и труд златоградчани построяват **Взаимното училище**. Тук през 1978 година е разположена **музейната сбирка "Просветното дело в Средните Родопи"**.

Във възрожденска къща е разположена и музейната сбирка на пощите, телеграфа и телефона. Нейната експозиция също представлява интерес за гостите на Златоград.

Етнографския ареален комплекс /ЕАК/ е съчетание от съхранените архитектурни паметници на културата и възродени занаятчийски

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

работилници. Той е изграден през 2001 година от "Бултекс"ООД със съдействието на община Златоград и представя сарашка и ножарска, гайтанджийска, дърворезбарска и златарска работилници. Неразделна част от тях е историко-етнографската музейна експозиция разположена в част от Александровите къщи. Воденицата е една от най-атрактивните сгради на ЕАК, включваща валявица, тепавица и воденица караджейка.

Местността "Белите камъне" е планински връх над с. Старцево. От него се открива великолепен изглед обхващащ почти целите Източни Родопи. Археологическите наблюдения на върха показват, че в дълбоките цепнатини на скалите траките са поставяли монети, керамични съдове, жито, просо, а след това замазвали цепнатините с глина. Това дава основание на археолозите да го определят като антично светилище от V в.пр. Хр. до IV в. сл. Хр.

На 8 км северозападно от Златоград се намира **местността Света Неделя**, където сред дъбова гора е изграден едноименния параклис и помощни постройки към него.

Параклисът "Свети Атанас" е живописно разположен на възвишение край града. От него се вижда почти целия Златоград. Двата параклиса допълват цялостната представа за региона на общината.

Златоградския край е място, където си дават среща красотата на Родопска планина и богато културно- историческо наследство.

2.3.6. Културно наследство, традиции

Златоградска община е със съхранени традиции и ясно изразени български ценности. Някога Златоград се е наричал Беловидово - заради белите му къщи. До 1934 година е носил името Даръдере. От далечни времена Златоград е средище на българската просвета и култура. През 1830 година в една от стаите на Стоянковата къща е открито килийно училище, което след построяване на храмът "Успение Богородично" се премества в една от постройките в двора ѝ. Ярък израз на стремежа към знание и напредък, в резултат на много дарения и труд на златоградчани през 1852 година става реалност новата училищна сграда - **Взаимното училище**. Разположената тук **музейна сбирка разказва за развитие на образованието** и видните народни будители - Яков Змейкович, Ангел Киряков, Тодор Крушовалиев, Златка Димитрова и други.

Важен писмен документ от същото време - средата на 19 век е **"Златоградския писмовник"**. Сборникът е без свой аналог сред откритата досега възрожденска книжнина в България.

От местните народни песни най-впечатляваща е тази за Делю хайдутин. Тя изразява надеждите на потиснатите, които златоградския герой закриля от насилниците. Песента "Излел е Делю хайдутин" в изпълнение на Валя Балканска е включена в позлатената плоча, отлетяла в Космоса със станцията "Вояджър" през 1977 година.

Фолклорното богатство се съхранява в четирите читалища на общината - **ОНЧ "Просвета"** гр. Златоград, **НЧ "Прогрес"** с.Старцево, **НЧ "Орфей"** с.Ерма река и **НЧ "Искра"** с.Долен. Към всички тях има изградени групи от самодейци за родопски песни, които участват при надпявания и концерти, както в общината така и в страната. Има четири танцови състава

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

и пет детски фолклорни групи. Към читалището в Златоград има също група за стари градски песни "Златен полъх", а в с. Долен - кукерска група.

Освен националните празници в Златоградска община се честват **местни празници** посветени на Гергьовден, на Делю войвода - последната седмица на септември, на Златоград - 21 ноември, празник на Света Неделя, празник на с. Старцево - първата събота на октомври. Своя роля и място в живота на общината имат и местните средства за масова информация - "Златоградски вестник", местната телевизия "САТ - ТМ".

РАЗДЕЛ III. ИНФРАСТРУКТУРА

3.1. ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

3.1.1. СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН И МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ

Община Златоград разполага със значителна база за развитието на туризма.

Ежегодно се разкриват нови обекти и се модернизират и реконструират наличните такива. Значителен брой местни предприемачи вече предлагат услуги на туристи в малки семейни хотели и къщи за гости, след категоризирането на които качеството на предлаганите услуги значително се повишава.

В Златоград има 4 категоризирани места за настаняване и две в процес на категоризация.

Таблица № 7

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Име на къщата	Адрес	Телефони /факс, имейл, уеб страници/	Дата на последна категоризация	Звезди	Брой места
Къща за гости "Пачиловска къща"	Златоград 4980 Ул. "Евгения Пачилова" № 2	03071-4166 03071-2588 факс.03071-2519	04.05.2004 г.	3	24
Семеен хотел "Флора"	Златоград 4980 Бул. "България" № 90	03071-4494 03071-2185	20.12.2002 г.	2	33
Къща за гости "Здравец"	Златоград 4980 ул. "Ст. Стамболов"№ 55	03071-4146	24.04.2003 г.	2	10
Къща за гости "Коручевата къща"	Златоград 4980 ул."Сирко Станчев"	03071 - 4166; 03071 - 2588	01.11.2004г.	2	10
Хотел "Гребенци"	Златоград 4980 ул."Ахрида"№ 11	Предстои категоризация			18
Туристическа спалня	Златоград 4980 ул."Ахрида"№ 11	Предстои категоризация			80
О Б Щ О					175

На територията на общината има 4 вили, чиито собственици са:

- 1."Белотекс - 95" ООД – с. Пресока – бр. места - 32 легла
2. Вила на ДАП гр. Златоград – "Св. Неделя"- бр. места – 25 легла

3. Вила на ЕТ "Феромит"- 9 легла

4. Вила на Държавно лесничейство – "Язовира"- бр. места - 20 легла

Общ брой легла – 86.

Вилите са сравнително добре поддържани при планински условия. Във всички има възможност туристите сами да пригответ храната си, ползувайки кухнята и нейното оборудване. Не навсякъде обаче има добро отопление през зимните месеци. Отоплението във вилата на Държавно Лесничейство - Златоград е с дърва, но не на всеки етаж има топла вода. Предимство е обширната и добре обзаведена механа.

Във вилата на "Белотекс-95"АД отопление през зимата се осигурява с електрически печки. Отопляват се ограничен брой стаи. Фирмата предвижда основен ремонт на тази база през следващата година.

Бившата вила на ДАП - Златоград вече се стопанисва от нов собственик – строителна компания "Валзах" ЕООД, която предвижда ремонт на базата.

Вилата на ЕТ "Феромит" е с най-добри условия.

РПУ Златоград също има своя база, но тя е с друго предназначение и не се отдава на туристи.

Ученическото общежитие разполага с 116 легла, които обаче могат да се използват само в неучебно време.

3.1.2. ЗАВЕДЕНИЯ ЗА ХРАНЕНЕ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ

3.1.2.1. Категоризирани заведения за хранене и развлечения

В Община Златоград функционират 30 на брой категоризирани заведения за хранене и развлечения със 1350 места за сядане. Те са отразени в следната таблица:

Таблица №8

Категоризирани заведения за хранене и развлечения на територията на община Златоград				
№	Обект	Категоризация / брой звезди	Капацитет /бр.места/	Населено място
1.	Кафе - аперитив "Дарос"	2	15	с.Ерма река
2.	Ресторант "Мега"	2	150	гр.Златоград
3.	Кафе - аперитив "Тримата мускетари"	2	15	гр.Златоград
4.	Кафе - аперитив "Илиани"	2	50	гр.Златоград
5.	Кафене "Колешев"	1	10	гр.Златоград
6.	Кафе - аперитив "АПК"	2	25	гр.Златоград
7.	Кафе - аперитив "Флора"	1	15	гр.Златоград
8.	Кафе - клуб "Диди"	2	30	гр.Златоград
9.	Нощен - бар "Орфей"	2	40	с.Ерма река

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

10.	Кафе - аперитив "Румел"	1	50	с.Ерма река
11.	Кафе - аперитив "Елбрус"	1	50	гр.Златоград
12.	Нощен - бар - дискотека"Елбрус"	2	145	гр.Златоград
13.	Снек - бар "Рамон"	2	34	с.Старцево
14.	Кафе - бар "Роси"	2	50	гр.Златоград
15.	Кафе - аперитив "Флорида"	2	30	гр.Златоград
16.	Механа "Александрови къщи"	2	50	гр.Златоград
17.	Механа "Воденицата"	2	30	гр.Златоград
18.	Кафене "Импресия"	1	20	гр.Златоград
19.	Снек - бар "Еро"	2	35	гр.Златоград
20.	Кафе - аперитив "Елит"	2	90	гр.Златоград
21.	Кафе - аперитив "Тереза"	2	50	гр.Златоград
22.	Кафе - аперитив "Мони"	1	20	с.Старцево
23.	Кафе - аперитив "Богояна"	1	50	гр.Златоград
24.	Кафе - аперитив"Пчела"	1	24	гр.Златоград
25.	Кафе - аперитив "Акация"	1	18	гр.Златоград
26.	Кафе - аперитив "Д - 2"	1	19	гр.Златоград
27.	Кафе - аперитив "Черен кос"	1	20	гр.Златоград
28.	Кафе - аперитив "Сан Ремо"	2	70	гр.Златоград
29.	"Кафене"	2	25	гр.Златоград
30.	Ресторант "Кристал"	2	120	гр.Златоград
	Общ брой места		1350	

Собствениците на заведения за хранене и развлечения имат голям интерес и проявяват желание за категоризация на обектите си. Поради това категоризацията се осъществява от две Експертни работни групи. Първият категоризиран туристически обект в общината е частна квартира "Флора" през 1999 год. Членовете на експертните комисии по категоризиране на туристическите обекти са установили подобрение качеството на обслужване след категоризацията.

Категоризираните места за настаняване внасят в общинския бюджет туристическа такса /в размер на 0,30 лв на легло/ От началото на 2004 г. таксите се внасят редовно и регистрите за настанените туристи се заверяват в Общинска администрация. Категоризираните обекти подлежат на постоянен контрол относно качеството на предлаганите услуги от Комисията за защита на потребителите към Министерство на икономиката.

3.1.2.2. Заведения за хранене и развлечения в процес на категоризация:

- 1.Кафе-аперитив "Евита"- с.Старцево
- 2.Кафе-аперитив "Фантазия"-гр.Златоград

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

- 3.Кафе-аперитив "Рупите"- гр. Златоград
- 4.Кафе-аперитив "Върбица"- гр. Златорад
- 5.Снек-бар "Еди"- гр. Златоград
- 6.Снек-бар Автогара - гр. Златоград
- 7.Кафе-аперитив "Явор"- с. Долен
- 8.Кафе-аперитив "Митаки"- гр.Златоград
- 9.Кафе-аперитив "Орехчето"- гр. Златоград
- 10.Кафе-аперитив "Мира"- с. Старцево
- 11.Кафе-аперитив "Рибарска среща"- гр. Златоград
- 12.Кафе-аперитив "Амадеус"- гр. Златоград
- 13.Закусвалня - гр. Златоград
- 14.Снек бар "Флора"-гр. Златоград

3.1.2.3. Заведения за хранене и развлечения, които не са в процес на категоризация:

Все още има заведения за хранене и развлечения, които не са категоризирани. Пречка за откриване на процедура по категоризация на много от тях е това, че са стари сгради и документи, свързани с разрешението им за ползуване липсват. Онези заведения, които са с по-малко от 12 места за сядане не подлежат на категоризация, съгласно закона за туризма. Има и такива заведения, на които срока на категоризацията е изтекъл и трябва да подадат документи за откриване на нова процедура.

3.1.3. Етнографски ареален комплекс /ЕАК/

Етнографският ареален комплекс е основен туристически обект на територията на община Златоград засега, благодарение на който развитието на туризма бележи подъем. Съчетава в себе си архитектурни паметници на културата, музейни сбирки на просветното дело в Средните Родопи, на пощите и далекосъобщенията, етнографска и археологическа сбирки, действащи занаятчийски работилници, места за настаняване и заведения за хранене, "Старо кафене" и др. Той е основния притегателен център за туристите през последните три години.

3.1.4. ТУРИСТИЧЕСКИ ИНФОРМАЦИОННИ МРЕЖИ

На територията на община Златоград работи **един Туристически информационен център /ТИЦ/**, разположен в Етнографския ареален комплекс. Той предоставя информация за туристическите обекти на територията на общината, за транспортните връзки и екскурзоводски беседи. Там може да се направи резервация за нощувки и хранене, както и да се получат рекламни материали. Информация туристите получават и във всяко едно от местата за настаняване. Предстои изграждане и на **общинско информационно бюро**.

3.1.4.1. ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТИ.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Към настоящия момент съществуват туристически маршрути с нужната маркировка и благоустрояване /места за почивка, чешми/. На територията на общината има изградени две екопътеки /Приложение № 2/:

- **“ЕКО- ЕХО”** – продължителност 2 часа и 30 минути, дължина 10 км. и обозначение – сива маркировка и дървени табели.
- **“Света Неделя”** - продължителност 3 часа, дължина 12 км. и обозначение – синя маркировка и дървени табели.

Съществуват и множество маршрути, които не са маркирани и за чието преминаване се изисква ползването на водачи. Предстои изграждане на нови екопътеки, туристически заслони и велоалеи по програма ФАР на ЕС – Развитие на българския екотуризм.

Необходимо е изработване на подробна карта с всички туристически и природни забележителности, както и карта с всички маршрути на територията на общината /със специфичната цвятова маркировка, съобразно общо утвърдените стандарти/.

3.2. ДОПЪЛНИТЕЛНИ УСЛУГИ

3.2.1. ПОЩИ И ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ

В Златоград функционира **една поща**, с клонове в по - малките населени места.

Технологичен възел “Далекосъобщения”- Златоград е изпълнителско звено при ТРД - Смолян към РУД - Пловдив в системата на “Българска телекомуникационна компания”АД гр.София.

ТВД- Златоград обхваща осем АТЦ - ли, разположени и обслужващи територията на две общини - Златоградска и Неделинска със следните населени места:

Таблица № 9

№ по ред	Местонахождение на АТЦ	Изнесена телефонна мрежа
1	АТЦ-ЗЛАТОГАРД	Кушла, Аламовци
2	АТЦ-НЕДЕЛИНО	с.Диманови кол., с. Еленка,с. Крайна
3	АТЦ-СТАРЦЕВО	м.Белите камъни,м.Дуня, м. Оловото
4	АТЦ-ЕРМА РЕКА	м.Крушкова махала
5	АТЦ-ДОЛЕН	м.Дуганица,м. Станкова махала
6	АТЦ-СРЕДЕЦ	с.Бурево,с. Диманово,с. Изгрев, с. Кундево,с. Грънати, м. Усковци
7	АТЦ-КОЗАРКА	с. Върлино,с.Тънка бара, с. Кочани,м. Раевица, м. Алешанови колиби, м.Учорума
8	АТЦ-ЦАЦАРОВЦИ	с.Боево,с.Страшимир,с.Цацаровци,м. Равно бърце,м. Юрукови колиби

Предстои реструктуриране на ТВД - Златоград, което ще се реализира през 2005 година.

3.2.2. ОХРАНА

Охраната и осигуряването на ред и сигурност на територията на общината се осигуряват от Районно Полицейско Управление, Районна Служба "Противопожарна и Аварийна Безопасност" и Граничен Полицейски Участък - Златоград.

РПУ Златоград

Районно полицейско управление гр. Златоград е държавен орган, който осигурява безопасност и сигурност на гражданите на Златоград и гостите на града. Това е важно условие за спокойния начин на живот тук и за пълноценния отход на туристи от големи градове, търсещи място за активна почивка. Обслужваният район от РПУ Златоград обхваща територията на двете общини – Златоградска и Неделинска с 24 населени места, от които 2 града с обща площ 27 340 хектара и с население около 24 000 души. С оглед подобряване сигурността на гражданите в общината и ефективно изпълнение на основните и приоритети Полицията сключи 4-годишен "Обществен договор за ред и сигурност". Клаузите по договора са обсъдени с представители на Общинска администрация, Общински съвет гр. Златоград, Районна служба "Противопожарна и Аварийна Безопасност", Районно Гранично Управление - Златоград, кметове и кметски наместници, държавни и общински структури, медии, фирми и граждани. Така ще се осигури непрекъснато партниране между страните на договора, съгласуване и координиране на действията, ред и сигурност на местното население и туристите.

Районна Служба "Противопожарна и аварийна безопасност"

На територията на Общината действа Районна служба "Противопожарна и аварийна безопасност", която осъществява две основни дейности - държавен противопожарен контрол (ДПК) и Пожарогасителна и Аварийно - спасителна дейност. Осигурява се непрекъснато 24 часово дежурство с 2 противопожарни автомобили и 3 преносими мотопомпи. ДПК се осъществява от 4 служителя разпределени по райони, обхващащи цялата обслужваща територия. Общият числен състав на РС "ПАБ" е 20 човека. Създава се организация за повишаване професионалната подготовка на служителите. Осъществява се ефективен ДПК и превантивна дейност при проектирането, строителството, приемането на обекти и тяхната експлоатация на територията на Общината. Издига се ролята на приемателната и сертификационната дейност като основна предпоставка за противопожарно обезопасяване на обектите в т. ч. и туристическите.

Граничен полицейски участък - гр. Златоград

Основни функции са:

- ❖ Установяване на контрол на паспортно- визовия режим
- ❖ Охрана на държавната граница
- ❖ Контрол по влизане и излизане на туристите и установяване целта на пребиваването им в страната, респективно в общината

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

- ❖ Охрана на обществения ред - борба с контрабандата и незаконния трафик на хора

ГПУ - Златоград оказва помощ и на останалите служби на МВР.

3.2.3. БАНКОВО ОБСЛУЖВАНЕ

Банково обслужване на територията на общината се осъществява от - клон на SG "Експресбанк" АД, клон на "Банка ДСК" ЕАД, Българска Пощенска банка, "ДЗИ - банк".

3.2.4. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ И ПРЕЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ

Застрахователните и презастрахователни компании със свои офиси и представители на територията на община Златоград са – ЗПАД "Орел", ЗПАД "АЛИАНЦ България" и ЗК "ДЗИ", ЗПАД "ВИТОША", ЗАД "ЕВРОИНС", ЗАД "БУЛИНС".

3.2.5. ЗДРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ

Здравното обслужване се осъществява в следните здравни заведения:

Таблица № 10

№	ЗДРАВНИ ЗАВЕДЕНИЯ	ЗАБЕЛЕЖКА
1.	"МЕДИЦИНСКИ ЦЕНТЪР I" гр. Златоград	Обслужва общините Златоград и Неделино и част от Кирково
2.	САМОСТОЯТЕЛНИ ЛЕКАРСКИ ПРАКТИКИ- 8 БРОЯ	Златоград- 5 бр. Старцево- 1 бр., Долен- 1 бр., Ерма река- 1бр.
3.	СТОМАТОЛОГИЧНИ ПРАКТИКИ – 11 БРОЯ	Златоград- 9бр. Старцево 1- бр. Долен -1бр.
4.	МНОГОПРОФИЛНА БОЛНИЦА ЗА АКТИВНО ЛЕЧЕНИЕ "ПРОФ.Д-Р АСЕН ШОПОВ"	Обслужва общините Златоград и Неделино и част от Кирково
5.	ФИЛИАЛ ЗА СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ – Златоград	Обслужва Общините Златоград и

		Неделино и част от Кирково
--	--	----------------------------

Доболничната помощ се финансира от Регионалната здравно-осигурителна каса. Тя бива първична и специализирана. Първичната се осъществява от семейните лекари , а специализираната от "Медицински център Златоград" ООД.

Болничната помощ се осъществява в търговското дружество с изцяло общинско участие на МБАЛ "Проф. Д-р Асен Шопов". Проведена е успешна акредитация. Финансирането се осъществява, чрез договаряне на клиничните пътеки с РЗОК. Здравното заведение разполага с вътрешна информационна компютъризирана система и специализирана техника. Достави се като дарение медицинска техника от Германия.

В системата на общинското здравеопазване са МБАЛ "Проф. Д-р Асен Шопов", детска ясла "Мир" , медицинските специалисти към здравните кабинети в училища и детски градини.

На територията на Общината работят **2 аптеки, 3 дрогерии, 10 фризьорски салона, 2 козметични салона.**

Сред допълнителните услуги трябва да отбележим **5 магазина за продажба на сувенири, занаятчийски произведения и подаръци.**

На територията на града има **7 сервиза за авторемонтни услуги, 5 бензиностанции, 3 газстанции, като в процес на изграждане е още една газстанция в с. Старцево.** Липсва предлагане на услугите - автомобили и велосипеди под наем.

3.2.6. База за спортни занимания

Налице е дефицит на функциониращи спортни съоръжения извън тези в рамките на гр. Златоград. На територията на общинския център има 2 плувни басейна / един – държавна собственост и един – частен/ , един стадион /държавна собственост/ и 2 баскетболни игрища /1 на открито и 1 на закрито/ за които липсва регламент за достъп на туристи. На обектите – държавна собственост се предвижда до 2005г. завършване на процедурата за прехвърляне на собствеността и през 2006г. започване на основен ремонт и реконструкция. Неизползван ресурс в населените места са спортните площадки и игрища към училищата, за които трябва да се търси подходяща форма на стопанисване, за да бъдат достъпни и за туристи.

3.3. ОБЩА ИНФРАСТРУКТУРА /виж раздел V - SWOT анализ/

3.3.1.Пътна инфраструктура

Добрата пътна връзка е задължително условие за развитие на туризма в общината. За съжаление обаче, голяма част от пътната инфраструктура е на недоволително ниво. Състоянието на настилката на много от общинските пътища не задоволява нарастналите изисквания на жителите на града и туристите за безопасно и безаварийно пътуване по тях. Голяма част от пътищата са без трайна настилка. Тези, които са асфалтирани вече са нарушени и се нуждаят от текущ ремонт. Общинска администрация изпрати своя списък - предложение за финансиране на

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

общинската пътна мрежа през 2005г. до МРРБ, като същия предварително беше одобрен от Общински съвет - Златоград и съгласуван с Областния съвет за регионално развитие. Състоянието на общинските пътища е представено в табл. 11.

таблица №11

Състояние на общинските пътища в община ЗЛАТОГРАД					
№ по ред	Наименование на показателите		Общинска пътна мрежа		Общо
			IV-то класни	Предложени местни	
1	Степен на изграждане на пътищата				
а/	Пътища с настилка	км	20 900	24 000	44 900
б/	Пътища без настилка	км	8 100	27 642	35 742
	Всичко:	км	29 000	51 642	80 642
2	Състояние на настилката				
а/	добро	км	5 700	9 800	15 500
б/	средно	км	7 700	3 700	11 400
в/	лошо	км	7 500	10 500	18 000
	Всичко:		20 900	24 000	44 900

В резултат от кандидатстването на Община Златоград за включване на обекти от общинската пътна мрежа в националната годишна програма за финансиране обикновено се одобряват до три обекта годишно. В **Приложение № 3** е представен списък за обекти от пътната инфраструктура на община Златоград, ремонта и реконструкцията, на които са предпоставка за развитие на туризма.

Улиците, водещи до туристическите обекти в града също не са в добро състояние. В **Приложение № 4** те са подредени в приоритетен порядък и са посочени основните строително - монтажни работи за тях, които ще се реализират съобразно осигурените финансови ресурси.

Община Златоград кандидатства по програма САПАРД за благоустрояване на част от улиците в града на стойност 2 млн.лв.

Разходите за нов регулационен план и транспортна схема за организация на движението са предвидени в Проекто - бюджета на общината за 2005 год. Отправено е искане към Областно пътно управление, стопанисващо третокласната пътна мрежа за текущ ремонт на настилката и монтиране на вертикална сигнализация и хоризонтална маркировка в участъка от район Печинско до гр. Златоград.

3.3.2.КАНАЛИЗАЦИОННА СИСТЕМА В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

СЪЩЕСТВУВАЩО ПОЛОЖЕНИЕ ПО НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА:

Изграждането и реконструкция на канализационните мрежи, строителство на отвеждащи колектори, както и Пречиствателни станции за битови отпадни по населени места е подробно разработено в **инвестиционната екологична програма на Община Златоград**. Голяма част от водопреносната мрежа е от азбестово-циментови тръби и подлежи на подмяна, за минимализиране на здравния риск за населението.

гр.Златоград

Канализационната мрежа на гр. Златоград е изградена през 1965 година. Обхваща 70 % от града , като в много участъци каналите са с малко и недостатъчно сечение. Канализацията е проектирана и изпълнена от смесен тип. Поради това е необходимо изграждането на един основен елемент – охранителни канали, като неизпълнението му до този момент допълнително е довело до компрометиране на канализацията в крайните квартали. Необходимо е да бъдат изградени двата основни колектора I А и II А, които да разтоварят съществуващите колектори и обхванат нови канализационни клонове, както и реконструкция на съществуващи аварирани участъци. Дължината на изградените главни колектори е 7.6 км с диаметри от ф-200 до ф-800 и съответно тяхната степен на изграденост е 63 %. В периода от 1999-2004 година са изградени 2.5 км от Главен колектор I А – трасето, на който минава по река "Голяма".

с.Старцево

В село Старцево строителството на канализационната мрежа е започнало през 2001 година и към момента са изградени трите основни събирателни колектора и малка част от второстепенната канализационна мрежа. В момента се изготвя работен проект за Пречиствателна станция за отпадни води , с което ще се завърши цикъла по отвеждането и пречистване на битовите отпадни води от населеното място. Предстои проектиране и изпълнение на охранителни канали, които са съществен елемент от канализационната мрежа на селото.

с.Долен

Необходимо е да се има предвид, че населеното място до момента няма изграден колектор и отпадните води се изливат в реката и прилежащите и дерета, а тя от своя страна се влива в р.Върбица, точно до водоземните кладенци за гр.Златоград. Това създава предпоставка за замърсяване на околната среда и представлява потенциална опасност за здравето на населението. Има проектна готовност за обект "Главен колектор и Пречиствателна станция с.Долен".

с.Ерма река

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Необходимо е да се има предвид, че населеното място е без изградена канализационна мрежа. Отпадните води се изливат в деретата и реката, която е приток на р.Върбица. Всичко това е предпоставка за замърсяване на околната среда и представлява потенциална опасност за здравето на населението. В момента има проектна готовност за обект "Главен канализационен колектор и вътрешна канализационна мрежа с.Ерма река".

с.Аламовци

Населеното място е без изградена канализационна мрежа. Отпадните води се изливат в деретата, а от там постъпват в яз. Златоград. В инвестиционната програма на община Златоград в областта на водоснабдяването се предвижда допълнително водоснабдяване на гр.Златоград и с. Старцево от язовира. В тази връзка е необходимо в най-кратки срокове да се проектира изграждане на канализационна мрежа в селото и отвеждане на отпадните води до пречиствателна станция.

3.3.3.СЕЛИЩНИ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ ЗА ОТПАДЪЧНИ ВОДИ

През 2005 година предстои реализация на обект "Градска пречиствателна станция за отпадни води гр. Златоград" . С неговата реализация ще се затвори цялостния цикъл по отвеждане и пречистване на отпадните води от канализационната мрежа на гр.Златоград. За обекта има проектна готовност, отредена е площадка и осигурено финансиране по програма ФАР. Същата е определена като приоритетна в Националната програма за изграждане на ГПСОВ по населени места и ще се реализира в пакет с ГПСОВ на гр.Мадан и гр.Рудозем.

В момента е възложено изготвянето на работен проект за ПСОВ за с. Старцево.

3.3.4.ВОДОСНАБДЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

СЪЩЕСТВУВАЩО ПОЛОЖЕНИЕ:

Многогодишни са усилията на община Златоград да разреши не малките проблеми във връзка с водоснабдяването на съставните и населени места. Съществуващото положение е крайно тежко, а настъпващите засушавания през летния период допълнително утежняват ситуацията.

В системата на "ВиК" на територията на община Златоград се използват подземни води за питейно-битово водоснабдяване на населените места със средногодишен максимален експлоатационен дебит.

1. Общо водоснабдяване на населените места спрямо броя на жителите, %	90
в това число, водоснабдено от мрежите експлоатирани от ВиК ЕООД	83
в това число, водоснабдено от собствени водоизточници	7
2. Процент на жителите обхванати от канализиране на отпадните води, %	56
3. Наличие на пречиствателни станции за питейни води, бр.	няма

гр.Златоград

Гр. Златоград с население 8698 жители се водоснабдява от група шахтови кладенци разположени в терасите на река Върбица и р. Неделинска. Чрез помпена станция, напорен водопровод и изградени водоеми питейната вода постъпва във водоснабдителната мрежа на града.

Напорният водопровод е от преди 30 години, изграден от етернитови тръби, които са амортизирани, вследствие на което настъпват чести аварии. Подаването на водата чрез помпената станция, от своя страна допълнително оскъпява цената на водата. Водоземните кладенци са разположени в терасата на р. Върбица, намиращи се на 4 км от мястото на заустване на главния колектор. На около 2 км преди "Водоснабдителната група" на десният бряг на река "Върбица" е разположено сметището на общината, чиито инфилтрат се влива директно във водите на р. "Върбица". Това са две основателни предпоставки за тревога относно качествата на питейната вода.

Съществуващият колектор за отпадни води също е заустен преди водоземните кладенци в р. "Върбица" .

През периода 2002 – 2003 година в гр. Златоград е подменена около 2 км от водопреносната мрежа. Изградени са вътрешни водопроводни мрежи, включително и реконструкция на съществуващи за улици:

- 1. Улица "Първи май" гр.Златоград – стойност 3430 лв. – подменени са 167 м водопроводни тръби с полиетилен висока плътност – капиталови разходи;**
- 2. "Реконструкция водопровод ул."Изгрев - гр.Златоград" – подменени са 140 м водопроводни тръби с такива от полиетилен висока плътност – със средства на "Вик"ООД гр.Смолян;**
- 3. "Реконструкция на водопроводни мрежи в гр.Златоград" – подмяна на тръби с полиетилен висока плътност в Ареалния комплекс и ул."Орфей" – със средства на "Вик"ООД гр.Смолян.**

с.Старцево

С.Старцево е с население 2831 жители и има дългогодишен проблем с водоснабдяването, който през последните години се изостри драстично. Във връзка със настъпващите засушавания през летния период на годината се преминава към режим на водоподаване - по един час на всеки четири дни. Водоснабдяването се осъществява от водоснабдителна група "Крайна".

В момента е изготвен проект за допълнително водоснабдяване на селото от водоснабдителната мрежа на гр. Златоград. Същият е внесен в МОСВ и се очаква неговата реализация да започне още през 2005 г.

През периода 2002 -2003 година в с.Старцево е реализирана **"Реконструкция на водопроводни мрежи ул."Люляк" " -- подмяна на тръбите с такива от полиетилен висока плътност– със средства на "Вик"ООД гр.Смолян**

Предстои проектиране и реконструкция на вътрешната водоснабдителна мрежа.

с.Долен

Село Долен с население 1414 жители от няколко години също е на воден режим. Водоснабдителна група "Крайна" – съществува от тридесет години, състои се от два шахтови кладенци, разположени на десният бряг на р."Неделинска". Първоначално е водоснабдявала само село Долен. По-късно към водоснабдителната група е включен гр.Неделино, а от преди 10 години и село Старцево. В техническият проект за водоснабдителна група "Крайна" е отчетено, че наличното водно количество за с. Старцево е недостатъчно и е необходимо да се продължат проучванията на инвеститора за допълване недостига от питейна вода. Общият дебит на водоизточника е 11 L/s, който очевидно е крайно недостатъчен да захрани три населени места.

Със средства от ФРИ се изградиха два броя водоеми. Изготвен е и проект за зонирание и реконструкция на водоснабдителната мрежа на селото.

с.Ерма река

С. Ерма река е с население 1223 жители. През 2000г. започва реализирането на обект"Външно водоснабдяване с.Ерма река". До момента са изградени 3129 м и 500 м³ водоем. Очаква се финализирането на обекта да приключи през 2005г. За доизграждане е участък от 680 м. Изготвен е и проект "Реконструкция вътрешно водоснабдяване с. Ерма река" Проекта е съгласуван с всички инстанции.

с.Аламовци

С. Аламовци с население 389 жители е разположено на около 15 км югозападно от гр. Златоград. Вследствие на чувствителното намаляване на дебита на съществуващите каптажни източници за водоснабдяване в селото, практически няма вода във водопроводната мрежа. През 2003 година е изготвен работен проект " Допълнително водоснабдяване на с. Аламовци " .

с.Цацаровци

С.Цацаровци с население 133 жители се водоснабдява от четири природни водоизточника с малък дебит / събирателен водоем с вместимост 25м³/, който през летния сезон е крайно недостатъчен. Проблемът тук е търсене на нови извори и изграждане на водоем с вместимост 100 м³.

През периода 2002-2003 година е извършена реконструкция и разширение на съществуващия водоем на стойност 2000 лв от капиталови разходи.

с.Кушла

Село Кушла с население 77 жители се водоснабдява от четири малки природни водоизточника с дебит по-малко от 10м³ на 24 ч и два частни кладенци. Ежегодно през горещите летни месеци тези малки водоизточници почти пресъхват. За селото има определен шахтов кладенец, който се намира в землището на гр.Златоград и отстои на 12 км от него. За решаване водоснабдяването на селото е необходимо проектиране и изграждане на водопроводна мрежа. За решаване водоснабдителния проблем на селото е възложено проектиране "Реконструкция на съществуващите каптажи и изграждане на два броя водоеми по 50 м³".

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

През 2002 – 2003 година е извършена реконструкция на съществуващото водоснабдяване в с. Кушла на стойност 3000 лв.

с.Пресока

Село Пресока е с население 71 жители. През периода 2002-2003 година са подменени водопроводни тръби от външно захранване, извършен е и ремонт на съществуващи каптажи на стойност 1000 лв.

с.Страшимир

Село Страшимир е с население 145 жители. През периода 2002-2003 година са подменени водопроводни тръби от външно захранване, извършен е и ремонт на съществуващи каптажи на стойност 1000 лв.

В общинската програма за опазване на околната среда са разработени планове за действие **“Водоснабдяване по населени места”** и **“Канализация по населени места”**, където са отразени необходимите средства, срока за изпълнение, отговорните институции и източниците на финансиране.

3.3.5. СМЕТИЩЕ

На територията на община Златоград са картотекирани 3 нерагламентирани сметища в едно населено място. Сметището в Златоград е с площ 5 дка., с изчерпан капацитет. Количеството депонирани отпадъци средно годишно са около 18 000 м³. Необходим е проект за саниране и рекултивация.

За ликвидирането на 3 нерагламентирани сметища се налага да бъдат приложени няколко вида операции:

- ↳ Почистване по време на кампании за чиста околна среда;
- ↳ Възстановяването на терена / рекултивация /;
- ↳ Поставяне на предупредителни табели за предотвратяване от следващо замърсяване

Разпръснатостта на населените места в общината, както и значителните разстояния от тях до град Златоград и до общинското депо за битови отпадъци /намиращо се на 7 км. от центъра на града/, повишават чувствително транспортните разходи. Специфичните климатични условия, които обуславят кратък работен период, изискват реализацията на проекта да се извърши етапно в рамките на тази и следващата година. Изготвянето на проекта за саниране и рекултивация на сметището в гр. Златоград, както и неговото изпълнение ще бъде съобразено с предстоящата реконструкция на депото за ТБО – Златоград и привеждането му в съответствие с изискванията на Наредба № 13 от 1998 година. Пълната реализация на проекта ще реши един от основните екологични проблеми на общината – ликвидиране на старите замърсявания и подобряване на естетичния вид на населените места.

В програмата за управление на отпадъците в община Златоград са предвидени мерки за постигане на основните цели, а именно:

- подобряване естетическия облик на града и намаляване въздействието на отпадъците върху околната среда
- преход към екологосъобразно обезвреждане на отделяните отпадъци
- оползотворяване на полезните съставки, съдържащи се в отпадъците

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

- намаляване количеството на отпадъците, депонирани на общинското депо.

Селищата на територията на общината са **телефонизирани** посредством мрежата на БТК, чрез която има техническа възможност за ползване на Интернет комуникация. Има 2 интернет доставчика. От мобилните оператори покритието на М-Тел е близо 90%, а на Глобул – 80 %. Предстои изграждане на трети мобилен оператор.

Селищата са **електрифицирани** на 100% чрез мрежите на НЕК и Териториално управление "Енергоснабдяване".

РАЗДЕЛ IV. "ДЪРЖАВНА И МЕСТНА ПОЛИТИКА ЗА ПОДКРЕПА И НАСЪРЧАВАНЕ НА ТУРИЗМА, ИНСТИТУЦИОНАЛНО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В ОБЩИНАТА"

На национално ниво, правната рамка за развитие на туризма се регламентира от:

- ↳ **Закон** за туризма
- ↳ **Наредба** за лицензиране на туроператорската и туристическата агентска дейност
- ↳ **Наредба** за категоризиране на туристическите обекти
- ↳ **Наредба** за условията и реда за сключване на задължителна застраховка, покриваща отговорност на туроператора
- ↳ **Тарифа** за таксите, които се събират по Закона за туризма
- ↳ **Устройствен правилник** на Изпълнителната агенция за национална туристическа реклама и информация
- ↳ **Правилник** за организацията и дейността на Националния съвет по туризъм
- ↳ **Закон** за местните данъци и такси (Раздел IV Туристическа такса)

Основни организационни, управленски и регулиращи функции на **държавната политика** по отношение на туризма:

- ↳ **Народно събрание** (приема закони), **правителство** (внося законопроекти, приема подзаконови актове), **министерство на икономиката** (направление "Туризъм")
- ↳ Съвети по туризъм (Национален, Областен и Общински)
- ↳ Национална стратегия за екотуризъм

Възможности на местната политика - Програми за развитие, приети от Общинските съвети, Консултативни съвети, Неправителствени организации (сдружения, целящи повишаване на социално-икономическото развитие), браншови организации.

В Златоград:

- ↳ Стратегия за икономическо развитие на община Златоград /2003 - 2006 г./ (**S. W. O. T. АНАЛИЗ**, след което се налага изводът, че туризмът е в основата на бъдещото социално-икономическо развитие на общината)
- ↳ Регионален план за действие за екотуризъм в Западните Родопи
- ↳ Областен съвет по туризъм
- ↳ Консултативен съвет по туризъм,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

- ↳ Неправителствени организации: Център за развитие на Община Златоград, "Регионален образователен център – 21", сдружение "Делю войвода", туристическо сдружение "Златоград", туристическо сдружение "Ручей";
- ↳ На територията на общината липсва център за насърчаване на предприемаческите инициативи, включително в туризма.

РАЗДЕЛ V. АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ

5.1. ОЦЕНКА НА РЕСУРСИТЕ чрез SWOT анализ

SWOT- анализът е направен по тематични групи, както следва:

I. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ЧАСТЕН БИЗНЕС

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ наличие на образователни институции ↪ културни институции ↪ наличие на активни частни фирми ↪ съществуващи местни събори ↪ разнообразие на туристическото предлагане ↪ активен неправителствен сектор 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ предлагането не е съобразено с търсенето ↪ недостатъчен брой на активните частни фирми работещи в областта на туризма ↪ липса на средства и възможности за подновяване на съществуващите ресурси ↪ липса на водачи с познания за чувствителните зони, биоразнообразието ↪ неясен тур. продукт извън летния сегмент 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ проучване на пазара - предлагане, съобразено с търсенето ↪ обучение през целия живот ↪ привличане на чужди туристи на база побратимяване ↪ реклама за утвърждаване на туристическия продукт на общината ↪ съхраняване и популяризиране на традиции, бит и култура ↪ възстановяване и развитие на занаятите ↪ уплътняване на капацитета на туристическата база 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ механична миграция ↪ липса на средства за реализация на частна инициатива и поддръжка на съществуващите ресурси ↪ консервативни нагласи ↪ липсва стратегически инвеститор

II. ДЪРЖАВНА И МЕСТНА ПОЛИТИКА

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ налична правна и нормативна уредба ↪ туризмът е приоритет в правителствената програма ↪ Туризма е приоритет и в общинския план за развитие ↪ съществуващи инициативи в областта на туризма ↪ създаден ТИЦ ↪ създаден консултативен съвет ↪ ниска престъпност ↪ осигурен обществен ред и сигурност 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ тежки административни процедури ↪ липса на местен туроператор ↪ разпокъсана и некоординирана реклама ↪ неефективен контрол от страна на компетентните органи ↪ недостатъчна координация с национално представени браншови организации 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ реклама и маркетинг ↪ финансиране за туристическа реклама ↪ стимулиране на предприемачеството ↪ финансиране на проекти и програми ↪ оптимизиране работата на ТИЦ и съвета по туризъм ↪ подобряване събираемостта на туристическата такса ↪ коректно спазване на критериите за категоризация ↪ осъществяване на пълноценно сътрудничество с местни и национално представени браншови организации 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ чести и трудно предсказуеми промени в нормативната уредба ↪ липса на координация ↪ необезпечен туристически отрасъл ↪ неосъвременяване на градоустройствените планове за паркове

III. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ(ПРИРОДНИ БОГАТСТВА, ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ЗАЩИТЕНИ МЕСТНОСТИ)

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ благоприятен климат ↪ богато ландшафтно, биологично, хидроложко разнообразие ↪ атрактивна и добре опазвана Защитена територия "Св.Неделя" ↪ ефективен контрол на природоползване ↪ наличие на геотермални води в района на Ерморечието ↪ възможности за използване на потенциала и на други природни феномени извън общината 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на екологична култура, слаба превенция в областта на опазването на околната среда ↪ наличие на нерегламентирани сметища ↪ липса на посетителски център ↪ липса на водачи, познаващи чувствителни зони и места за размножаване ↪ наличие на незаконно строителство ↪ слаба известност и реклама за екотуристическия продукт ↪ недостатъчна предупредителна и забранителна сигнализация 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ наличие на възможности за развитие на екотуризъм (екопътеки, посетителски център и др.) ↪ възможност за привличане на финансови ресурси по програма ФАР на ЕС- развитие на българския екотуризъм ↪ риболовен туризъм ↪ балнеоложки туризъм ↪ фотосафари при определени условия 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ туристическа инвазия ↪ несъобразена с чувствителни зони ↪ трудности от ландшафта и климатични особености по организация на сметосъбиране и достъпност ↪ образуване на нови нерегламентирани сметища

IV. БАЗА ЗА СПОРТНИ ЗАНИМАНИЯ

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ два плавни басейна ↪ наличие на спортни зали,стадион, спортни площадки,баскетболни игрища 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на информация за ползване на съоръженията ↪ лошо състояние на съоръженията ↪ съсредоточаването им изключително в Златоград ↪ неефективно стопанисване на общинските и др. спортни съоръжения ↪ невключени спортни обекти/съоръжения в туристическите карти 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ възможности за развитие на велотуризм ↪ децентрализация на предлаганите спортни услуги и развитието им в по-малките населени места. ↪ Възможност за организиране на спортно-туристически инициативи 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ нерегламентирана възможност за ползване на съоръжения (басейни,зали в училищата) ↪ липса на поддръжка на част от наличните спортни съоръжения и риск от саморазрушението им

V. СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН, МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ И ЗАВЕДЕНИЯ ЗА ХРАНЕНЕ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ много добро качество на услугите в семейните хотели ↪ нова материална база ↪ приемливи цени на предлаганите услуги ↪ добра мрежа за настаняване ↪ утвърдено и признато "родопско гостоприемство" ↪ голям брой заведения за хранене 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ неравномерна локализация на базата за настаняване в общинския център ↪ липса на добра възможност за настаняване на организирани групи в селата извън общинския център ↪ липса на хотел с висока категория ↪ недостатъчно разнообразие на допълнителни услуги ↪ недостатъчна езикова и професионална квалификация на персонала в хотелите ↪ липса на чужди инвестиции в района ↪ нееднаквост на цените за българи и чужденци 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ използване на ресурсите на предприсъединителните фондове ↪ привличане на външни инвеститори ↪ квалификация на мениджърските и изпълнителските кадри 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ текучество на персонала ↪ недостатъчни мениджърски умения ↪ ниска покупателна способност на българските туристи ↪ труден достъп до кредити ↪ липса на обща маркетингова и рекламна стратегия ↪ нереално високи очаквания за доходите от туризма

VI. МУЗЕИ, ЦЪРКВИ, ЕТНОГРАФСКИ АРЕАЛЕН КОМПЛЕКС/ЕАК/, ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА, ИСТОРИЧЕСКИ ОБЕКТИ

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ↪ наличие на ЕАК ↪ уникално културно-историческо наследство с неповторими архитектура, история, родопски фолклор и др. ↪ утвърдени туристически обекти с национално и международно значение ↪ наличие на три музейни сбирки, три църкви и параклиси ↪ възпроизвеждащи се на живо традиционни занаяти и обичаи ↪ гъвкаво работно време и целогодишно предлагане на услугата ↪ утвърдени празници - местни празници, посветени на Делю войвода на 24-26 септември, на община Златоград – 21 ноември, празник на Св. Неделя на 3-4 юли, празник на с. Старцево – 7 октомври и др. 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ недостатъчно чуждоезиково обучение ↪ липса на стратегически инвестиции за интерпретация и социализация на наследството и културата ↪ липса на финансов ресурс за модернизиране на материалната база ↪ недостатъчна реклама ↪ недостатъчни възможности за допълнителна квалификация на кадрите ↪ недостатъчно превенция за опазване на културно-историческото наследство (иманярство) ↪ недостатъчни средства за реставрация и консервация на КИН 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ създаване на специфични туристически продукти на тема “Делю войвода” ↪ възможност за развитие на алтернативни форми на туризъм(културен, фестивален и религиозен) ↪ участие в различни по характер европейски проекти и програми ↪ разработване на нови туристически продукти на база “живо наследство” ↪ развитие на интегрални туристически продукти ↪ разработване на туристически продукт на база частни колекции 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ рушаща се и остаряваща материална база ↪ недостатъчна загриженост на местната и държавна власт ↪ ниско заплащане на висококвалифицирани кадри и тежест

VII. ИНФРАСТРУКТУРА

	Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
1.Пътища	<ul style="list-style-type: none"> ↪ разкрита пътна мрежа навсякъде ↪ относително гъста ПМ ↪ осигурено транспортно обслужване 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ лошо състояние на отводнителните съоръжения и настилката ↪ липсваща асфалтова настилка-50 % ↪ скъпа зимна поддръжка ↪ некачествена пътна сигнализация ↪ трудна поддръжка на пътищата 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ начало на външно финансиране ↪ републикански бюджет ↪ общински бюджет ↪ трансгранична връзка 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ слабо финансиране и разрушаване на ПМ
2.Водоснабдяване	<ul style="list-style-type: none"> ↪ изградена ВМ навсякъде ↪ без регламентиран режим ↪ наличие на постоянни водоизточници ↪ външни ВМ-добро състояние 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ остаряла ВМ в малките населени места ↪ собственост на съоръженията (неизяснена) ↪ несъобразена с европейските изисквания 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ програма ISPA ↪ подмяна ↪ 60% -в близките 5год 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ при години на суша неритмично подаване на вода в малките селища ↪ качеството на водата

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

<p>3.Канализация</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ 90% изградена за гр. Златоград ↪ наличие на идейни и работни проекти 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ не изградена навсякъде КМ ↪ замърсяване на околната среда 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ ISPA ↪ доизграждане на колектор 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ замърсяване, водещо до здравни проблеми
<p>4.Сметища сметосъбиране</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ гр.Златоград-депо за твърди битови отпадъци (обслужва цялата община) ↪ за 90% от населението е организирано механизирано сметосъбиране 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ 3 бр. нерегламентирани сметища ↪ извозване - 10% от населените места не са обхванати 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ рекултивация и ново депо за твърди битови отпадъци гр.Златоград ↪ разделно събиране на отпадъците 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ замърсяване на околната среда (неспазване директивите на ЕС)
<p>5.Телефонизация, мобилно покритие</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ БТК-всички населени места ↪ Mtel,Globul,Мобиком ↪ чрез БТК-достъп до Интернет 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ качество на услугите ↪ високи цени 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ цифрови централи ↪ подмяна на каналната мрежа(БТК) 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ при ново строителство - прекъсване на кабели, липса на подземен ведомствен кадастър

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

<p>6.Туристически информационни центрове</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ наличие на 1 брой добро взаимодействие ↪ добра информационна база ↪ предлагане на наличните туристически продукти ↪ ТИЦ разполага с техника и помещение 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на достатъчно средства за участие в туристически борси 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ нови възможности за финансиране ↪ обмен на информация между ТИЦ-ове в страната ↪ създаване на единна информационна система в общината 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ недостатъчна актуализация на информацията
<p>7.Благоустройство</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ завършени голям брой обекти по Благоустройство ↪ наличие на пешеходна зона в гр.Златоград ↪ наличие на озеленени площи и зони за отдих извън регулационния план ↪ поддържани зелени площи 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на паркове на територията на населените места ↪ недобри фасади на частните обекти и липса на външна мазилка ↪ Неблагоустроени зони ↪ Селата не са достатъчно благоустроени и хигиенизирани 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ подобряване на фасадите ↪ нови паркинги ↪ достъпна среда за хора в неравностойно положение ↪ Увеличаване правомощията на контролните органи ↪ Цифров модел на местоположението на туристическите обекти ↪ осъвременяване на градоустройствения план 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ норми на поведение на част от обществото
<p>8.Здравни пунктове, аптеки</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↪ спешна медицинска помощ ↪ организирана лечебна дейност ↪ наличие на 2 аптеки и 3 дрогерии в гр.Златоград 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на аптеки в малките населени места 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ подобряване качеството на услугите в частните лекарски и стоматологични практики и аптекното обслужване в селата 	<ul style="list-style-type: none"> ↪ липса на медицински специалисти

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

<p>9. Специализирана инфраструктура: 1. Туристически информационен център 2. Браншови организации 3. Туристически пътеки и обекти</p>	<p>1. наличие и функциониране 2. наличие на нова маркировка 3. Осъществен контакт между местни фирми, с предмет на дейност туризъм и браншови организации</p>	<p>1. недостатъчно взаимодействие и координация между ОБА и ТИЦ 2. Недостатъчно използване възможностите на ТИЦ</p>	<p>1. изграждане на система за единна туристическа информация 2. възможности за по активна рекламна дейност и популяризиране на туристическите ресурси в общината</p>	<p>1. прекратяване функционирането на ТИЦ поради финансова необезпеченост</p>
--	---	--	--	---

5.2. ТЕНДЕНЦИИ

Община Златоград вече използва богатия си туристически потенциал по отношение, на който превъзхожда много други общини. Природните и историческите фактори са тези, които дават конкурентно предимство на общината.

На базата на съхранените природни ресурси и уникалното културно-историческо наследство общината ни бележи голям подем в развитието на туризма .

Малко са населените места съчетали в себе си действащ Етнографски ареален комплекс с чаршия на занаятите, някогашно Килийно училище, музей на пощите и съобщенията, музейна сбирка на Просветното дело в Средните Родопи, частни етнографски и археологически сбирки, действаща воденица и тепавица, 2 екопътеки, параклиси, свързани с историческото минало на града и др.

За намиращите се на територията на общината около 100 недвижими паметника на културата е необходимо да се търсят средства и реставрират. Една от най-старите църкви в Родопите "Успение на Св. Богородица", както и другата – "Св. Георги Победоносец" представляват интерес за туристите и чрез гъвкаво работно време ще стават тяхно достояние. Запазените архитектурни паметници са станали предпоставка за живо възпроизвеждане на съвкупност от местни занаяти и обичаи. Гаранция за настоящото и бъдещото развитие на туризма в общината ни си остават местните традиции и пословичното родопско гостоприемство.

Ясно изразена е тенденцията за съчетанието на удобство и комфорт с традиционния бит в къщите за гости в Стария град. Увеличава се капацитета на общината за посрещане и настаняване на по-голям голям брой туристи, което доскоро беше съществен проблем.

През последните 3 години туризмът стана приоритетна сфера в икономическото развитие на община Златорад. Увеличи се броя на фирмите, които се занимават с ресторантьорство и хотелиерство. Нарастна броя на категоризираните места за настаняване и заведения за хранене и развлечения. Броят на категоризирани места за настаняване нарастна от 1 на 4, а за още 2 текат процедури за категоризиране. Категоризираните заведения за хранене и развлечения са 30, в процес на категоризация са 14. Легловата база в момента, възлиза общо на 377 легла, от които около 175 в семейни хотели, къщи за гости и туристическа спалня, 86 във ведомствени вили и почивни станции, 116 в ученическо общежитие /през неучебно време/. Дейностите в сферата на туризма се координират и контролират от Консултативен съвет по туризъм. Експертна комисия по туризъм следи за качеството на туристическите услуги и своевременното категоризиране на местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения.

Предвиждат се организирани преходи по вече съществуващите и предстоящите за изграждане екопътеки, туристически маршрути до културни и исторически забележителности /светилища, тракийски гробници, скални ниши и др./, посещения на фермата за щрауси в с. Старцево, демонстрация на обичая "Кукерство" запазено в с.Долен, ежегодни фолклорни фестивали, приготвяне

на традиционни златоградски специалитети "на място" – напр. чеверме по екопътека.

В общината през следващите години ще стартират нови **схеми за промоциране на туристическия бизнес**, които ще са резултат от съвместните усилия на всички заинтересовани страни.

Новата маркетингова стратегия за реклама ще включва създаване на разнообразни продукти – рекламни филми, мултимедийни продукти, провеждане на регионални форуми и други.

Община Златоград стана популярна с компактдискете и рекламните брошури, издадени от различни авторски колективи. Засили се участието на общината в туристически изложения, борси и изложби.

Новото издание на рекламната брошура "Родопите - планината на Орфей" ще рекламира природни забележителности и хотели от Златоград, Доспат, Девин, Чепеларе, Баните и Смолян. Това е най-представителния рекламен материал, правен за туризма в Родопите. Ще бъде издаден на български, английски и немски език. Ще рекламира комплексно целия регион на най-големите международни и български туристически борси.

- Неправителствените организации, регистрирани на територията на общината също осъзнават необходимостта от интензивна реклама за привличане на туристи и активизират своята дейност. Те стават автори на туристически брошури, дипляни за популяризиране на екопътеки, рекламни картички и филми. Информация за Златоград е публикувана в няколко интернет страници : www.zlatograd.com, www.eac-zlatograd.com, www.zmmzlatograd.com, www.belotex.com, www.antimfirst.bg.com, www.bultex-bg.com, www.prosveta.info, www.zlatograd.bg, www.ROC-21.ZLATOGRAD.COM
- Фирма с най-голям брой маркетингови инициативи за промоциране на туризма в Златоград до момента е "Бултекс" ООД, която създаде няколко филма с рекламна цел, многократно излъчвани по национални телевизии, рекламни брошури и дипляни, туристически пътеводител, картички и др. Осъществява връзка с различни туроператори и участва в туристически изложения и борси, с което допринася за увеличаване популярността на града ни. През 2004 г. по повод на 3-годишния юбилей от реставрацията на Етнографския ареален комплекс, се организира поредица от медийни изяви, популяризиращи направеното там през последните няколко години.

Всичко това дава възможности за осъществяване на бизнес контакти.

Главно условие за предлагане на качествени туристически услуги ще бъде квалификацията на кадрите и владенето на чужди езици от хората пряко ангажирани с туристически дейности.

Отчита се недостиг на квалифицирани кадри в областта на туризма, което налага обучение на туристически гидове, планински водачи и други. Такова обучение предстои да се проведе по програма ФАР на Европейския съюз. В двете средни училища в града ще се засили приема по специалностите насочени в областта туризъм. С цел предлагане на висококачествени

туристически услуги някои фирми вече провеждат такива обучения на своя пресонал.

При необходимост от кадри се предвежда да се използват за реализация на туристически дейности успешно преминалите курсовете на обучение по проектите на Общинска администрация /60 души – завършили курс по чужди езици, 90 души - компютърна грамотност, 45 души - старт в бизнеса/. Подобни обучения са осъществени и по други проекти в общината, но за съжаление не на всички може да се подсигури работа в областта на туризма.

През 2004 г. са се продали около 1200 нощувки. Тази цифра обаче не отразява **туристопотока** в общината. Семейен хотел "Флора" през летния сезон е бил в ремонт и информацията за него е само за последните два месеца. Дори и тя показва, че броят на туристите през тези два месеца /октомври и ноември/ е значително по-голям от броя им за същите месеци през миналата година.

Броя на туристите, които са посетили града само за един ден, но не са нощували, както и на онези, които са гостували на приятели не може да бъде точно отразен. **Общата тенденция, която се наблюдава през последната година е засилване на туристопотока.** По данни на "Бултекс" ООД само туристите преминали през обектите, стопанисвани от тях са между 30 000 и 50 000 души. Собствениците на туристическите обекти, осъществяващи директен контакт с туристите, отчитат удовлетвореността им от предлаганите туристически услуги. **Златоград се превръща в предпочитано място за отдих на все повече туристи както заради качеството на предлаганите услуги, така и поради ниската цена на престоя тук.**

Бъдещото развитие на общината в областта на туризма е свързано с изграждане на нови хотелски комплекси, отговарящи на съвременните изисквания на туристите, предоставящи съоръжения за отдих и развлечения. Очаква се увеличаване на капацитета на туристическите обекти в т. ч. общ брой легла, брой стаи, брой апартаменти, модернизирани на съществуващите обекти и предлагане на допълнителни услуги в тях /търговски, битови и бизнес-услуги/. В пет годишен срок се предвижда значително увеличаване на услугите и съоръженията за свободното време - сауни, джакузита, вътрешни басейни, фитнес - зали, волейболни игрища, гаражи, автомивки и др. Безусловно необходимо е в град с туристически потенциал да има база за практикуване на различни видове спорт. Това налага реконструкция на плувния басейн /който сега е държавна собственост/ и стадиона в града ни.

Субектите на туристическия бизнес в дългосрочен план /до 2013г./ предвиждат увеличаване на легловата база с над 200 бр. легла. С обединени усилия между местни власти, публични институции и частен бизнес ще се привличат инвестиции за развитие на туристическата и общата инфраструктура.

Ще се предприемат мерки за подобряване **на инвестиционния климат** в общината:

- Предвижда се намаляване на такса "битови отпадъци", което ще стане възможно от 2005 год. при въвеждането на новата система за управление на отпадъците в т.ч. разделно събиране на отпадъците.
- Общинска администрация се стреми към по-голяма прозрачност в работата си. Гражданите могат да направят своите оплаквания, сигнали и предложения на открита телефонна линия /25-53/ или чрез пощенската кутия във фойето на административната сграда. Поддържа се регистъра

на административните структури в Министерството на държавната политика.

- Поради това, че до общината ни се достига само с автомобилен транспорт важна задача на ОБА ще бъде да осигури по-добри пътища.
- Ще се поддържа туристическия облик на общината и ще се опазват туристическите ресурси
- Ще се осъществява туристическо планиране

Тези фактори ще допринесат за подобряване на инвестиционния климат в общината. Местните власти са мотивирани да подкрепят туристическото развитие на общината.

Разработването на настоящата програма и заложените в нея мерки са доказателство за това.

На територията на общината няма регистрирани **туроператорски фирми**, затова в бъдещото развитие е предвидено такава да се създаде или да се осъществят контакти с туроператорски фирми от други населени места.

Разрастването на туристическия бизнес ще бъде неминуемо свързано с увеличаване броя на заетите в него. Залага се много на привличането на млади хора в този бранш.

Не е достатъчен броя на съществуващите паркинги, затова се предвижда изграждане на нови. За задоволяване потребностите на различните видове туристи ще се създадат велоалеи.

Информационното обслужване на посетителите ще се осигурява чрез **общинско информационно бюро и гише на предприемача**. Управлението и обмена на туристическа информация ще се улеснят чрез актуализиране на създадената база данни, чрез издаването на **регистър** на местата за настаняване и **каталог** на паметниците на културата.

В синхрон с напредналите в туристическо отношение страни и при нас се предвижда разработване и програмиране на **електронна структура на информацията** за туристическите ресурси, което ще подпомогне работата с туристи, туристически фирми и ще улесни рекламирането на продукта.

Ще продължи **възраждането на местните занаяти** в занаятчийско училище. През периода, който програмата обхваща ще се реставрират общинските обекти – паметници на културата и ще се обогатяват музейните сбирки. Ще се обновят и **реконструират сгради** с историческо и културно значение. Чрез организирането на фолклорни фестивали и събори ще се популяризира местния фолклор сред широк кръг от посетители.

Непроученото **биоразнообразие** диктува необходимостта то да бъде проучено, което е безусловно необходимо за развитие на екотуризма в района.

Предвид наличието на геотермален извор на територията на общината с ценни лечебни свойства се предвижда развитие на **балнеоложки туризъм** и създаване на необходимата за това инфраструктура.

Дългогодишното **трансгранично сътрудничество** между община Златоград и община Хрисуполи – Република Гърция ще се превърнат в благоприятна възможност за **трансграничен туризъм** и осъществяване на потесни контакти между местните общности от двете страни на границата.

Наличието на красиви родопски села с къщи, пресъздаващи селския бит благоприятства за развитие на **селски туризъм**. Вече се проучва желанието на хората и техните възможностите за развитие на селски туризъм. Ще им се окаже

съдействие при запознаване с необходимата законова уредба и свързаната с нея административна процедура, с цел подобряване на базата за прием и настаняване на туристи, предоставяне на услуги и туристически продукти, създаване и оборудване на пунктове и рекламни витрини за продажба на земеделска продукция и др.

5.3. АНАЛИЗ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ В СЕЛАТА НА ОБЩИНАТА

Във всички села на общината са съхранени местните традиции и красивата природна среда /изключение прави само с. Ерма река поради нарушените терени/. Туристите тук биха могли да осъществят непосредствен и пълноценен контакт с природата и местната култура, гостоприемството, уюта и автентичността на златоградските села. Тук все още се прилагат масово традиционните практики в земеделието и животновъдството, свързани с картофопроизводство и производство на млечни и други животински продукти.

Общината предприема инициативи за запознаване на желаещите да практикуват селски туризъм с критериите за категоризацията към харта "Български дом" /Категории "Едно слънце", "Две слънца", "Три слънца"/ и допълнителна независима категория "Автентичност" за най-добре запазен или пресъздаден облик на автентична българска къща. За целта е необходимо да се подпомогнат собствениците на къщи, подходящи за пребиваване на туристи с информация за реконструкциите, които са необходими да направят, нормативната база и източниците за финансиране на този вид дейност. Комисия от общинска администрация организира поредица от срещи между желаещи да развият семеен бизнес в сферата на селския туризъм и институции, които са в състояние да предоставят полезна в това отоншение информация – банки, Поземлена комисия, браншови организации и др.

Старцево

Старцево е хубаво родопско село с кокетни бели къщи. То е най-старото населено място в нашия район, от където носи и името си, и е най-голямото село в Смолянска област със своите близо 3000 жители. Разположено е на 6 км от Златоград. Има сравнително добра инфраструктура, наличие на природни и културно-исторически дадености, което го прави благоприятно място за развитие на екологичен и селски туризъм. Има жители заявили интерес и готови да създадат необходимата база за развитие на селски туризъм. Подходящи за включване в цялостен туристически продукт са местността "Белите камъни", Стария римски път, връх "Св. Неделя"- с едноименния параклис построен там, притежаващ историческо значение, фермата за щрауси, връх Маврузия, църквата "Св. Атанасий", местната сбирка с изложените в нея носии, старинни монети и т.н., неразработените природни дадености като пещерата "Мечата дупка" и др. Има идея за изграждане на екопътека до връх Маврузия, откъдето се открива панорамна гледка към целия район и изграждане там на посетителски център с чайна за туристи. Наложително е да се извърши

цялостно проучване на местността "Белите камъни", като се започне с охрана и предпазване на обекта от вандалско отношение на иманяри.

Добре е туристите да дойдат тук на 14 март и на 5 май, когато ще станат свидетели на местните традиции – Мартене и Адралес.

Ерма река

Това е селището, което е най-ощетено в екологично отношение от рудодобивната дейност в Общината. Този факт обаче не бива да се превръща в пречка за реализирането на туристически инициативи, които биха довели до повишаване доходите на местното население. Ръководството на кметството се е обединило около идеята за реализиране на минен туризъм. За целта може да се използва Участък-УОПО /Участък опитно промишлено осушаване/ – хоризонт 300. Възможно е да се слезе на 350 м под земята с минен асансьор /клетка/ в шахта Метливко и там да се осъществяват разходки по сондажите / Сондаж 2003 – наблюдателен, ВП1, ВП2, ВП3 – водопонизителни сондажи/ с пътническо минно влакче.

В местността "Бельовица" на с.Ерма река е имало воденица, чиято конструкция и воденичен камък са още запазени. Местните хора предлагат тази воденица да се реставрира и превърне в туристическа атракция, до която да довежда екопътека. Воденицата се намира на около 1000 м от рудник Мързян, а той на около 2,5 км от селото.

Кушла

Интересни природни обекти в това село са "Пещерите" и местността "Добруджа" – равна местност, подходяща за отглеждане на селскостопанска продукция, в т.ч. и зърнени култури. Според местните жители добра идея е тези природни дадености да се покажат на туристи като се разработи туристически маршрут, водещ до тях. За целта се налага реконструкция на пътен участък от 5 км. В село Кушла, на самата граница с Република Гърция има голям камък "Момин камък", за който местните хора разправят интересно предание. Има находище на лечебното мумио.

Аламовци

Селото е живописно разположено в екологично чист район. Тук липсват промишлени предприятия и замърсители от всякакъв характер. Къщите са амфитеатрално разположени. Има съществуващи чешми и други в процес на изграждане, от които блика чиста изворна вода. Селото е място, което ще задоволи интереса на любителите на пасторални гледки и запазена природа.

Долен

Тук може да се реализира идеята за създаване на екопътека от връх "Св Неделя" до селото. В с. Долен има хубави нови къщи в родопски стил, които могат да бъдат отдавани на туристи под наем. Така преминалите по екопътеката ще могат да пренощуват в селото и да се запознаят с местната кухня, като сами участват в приготвянето на яденето, да почувстват ежедневието на местните хора, като се включат в тяхната работа, свързана с отглеждането на домашни животни и работа в градината.

В селото е съхранен обичай от 400 год.- Кукерството. По проект на сдружение ЦРОЗ са изработени нови кукерски костюми, съобразени са описанията на местни възрастни хора. Добре е този обичай да се популяризира и да се превърне в атракция за туристите в селото и в общината като цяло.

Тук е запазен ритуала "Пеперуда", който се извършва при настъпване на голяма суша през летните месеци. Местните хора са вярвали, че така ще "извикат" дъжд. Млади момичета, са обикаляли всеки дом и са танцували, окичени със зеленина.

РАЗДЕЛ VI . СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ - ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ПРОГРАМАТА

6.1.ВИЗИЯ:

За периода 2007 –2013 година туризмът ще бъде един от водещите отрасли на общинската икономика , който ще доведе до повишаване благосъстоянието на местните хора. Ще се повиши качеството на предлаганите в общината туристически услуги. Ценното природно богатство и уникалното културно наследство ще бъдат основа за развитие на продукти, предназначени за туристи с различни потребности и от различни възрасти. Потенциалът на туристическите атракции ще бъде развит и ще послужи за привличане вниманието на туристите към общината през четирите сезона на годината. През този период ще бъдат предприети стъпки към създаване на трансгранични маршрути на основата на интеграцията със съседна Гърция. Туристическият потенциал на общината ще се управлява от местни хора, съчетаващи традиционното гостоприемство на родопчаните с професионално отношение, умения и висок стандарт на услугите.

6.2. ГЛАВНА ЦЕЛ:

ОБЩИНА ЗЛАТОГРАД ДА РАЗВИВА ТУРИЗЪМ, КОЙТО ДА СЪЗДАВА УСТОЙЧИВ ПОМИНЪК ЗА МЕСТНИТЕ ХОРА И КОЙТО ДОПРИНАСЯ ЗА СЪХРАНЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПРИРОДНИЯ, КУЛТУРНИЯ И ЧОВЕШКИЯ РЕСУРС НА ОБЩИНАТА.

6.3. ПОДЦЕЛИ:

ПОДЦЕЛ I : СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ РЕСУРС, КОЙТО ДА ОБСЛУЖВА ЦЕЛОГОДИШЕН ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ

Приоритети:

- 1.1. Подобряване квалификацията на заетите в туризма.
- 1.2. Стимулиране на местната инициатива и предприемачество.

ПОДЦЕЛ II: ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА ДО ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ОБЕКТИ ЧРЕЗ РАЗВИТИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА.

Приоритети:

- 2.1. Развитие на общата инфраструктура.
- 2.2. Развитие на специализираната туристическа инфраструктура.
- 2.3. Създаване на обществено-частни партньорства за развитие на спортната инфраструктура.
- 2.4. Създаване на система за единна реклама на община Златоград като привлекателно място за туризъм, отдих и спорт.
- 2.5. Подобряване управлението и обмена на туристическа информация.

ПОДЦЕЛ III: РАЗВИТИЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ И ИНТЕГРИРАНЕ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЗЛАТОГРАД С ПРЕДЛАГАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ.

Приоритети:

- 3.1. Популяризиране на характерния бит и традиции като фактор, повишаващ туристическата атрактивност на общината и осигуряващ приемственост между поколенията.
- 3.2. Популяризиране на обектите на културното, историческото и архитектурното наследство и адаптирането им за нуждите на туристическото предлагане.
- 3.3. Утвърждаване и развитие на специализирани туристически продукти на база на специфични само за общината ресурси.
- 3.4 Проучване на възможностите и полагане началото на селски туризъм.

ПОДЦЕЛ IV: СЪХРАНЯВАНЕ НА БАЛАНСА МЕЖДУ ПРИРОДЕН РЕСУРС И РАЗВИТИЕ НА ПРИРОДОЩАДЯЩИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ.

Приоритети:

- 4.1. Опазване и ефективно ползване на водните ресурси (да се преосмисли отношението към водния ресурс като към невъзстановим).
- 4.2. Устойчиво стопанисване на горите и съхраняване на биоразнообразието.
- 4.3. Създаване на ефективна организация по управление на отпадъците: сметосъбиране, сметоизвозване, рециклиране на оползотворимите, депониране.
- 4.4. Публична кампания за промяна на нагласата сред жителите на общината за опазване на околната среда.

РАЗДЕЛ VII: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

П л а н з а д е й с т в и е /за периода 2005 -2013 год./

Планирани действия	Отговорник за дейността	Срокове за изпълнение	Партньори и помощници	Колко ще струва изпълнението	Възможни финансови източници
1.Обучение и трудова реализация на туристически гидове, планински водачи и др.	ОбА	2005-2006г.	Частен бизнес	55 000	Програма ФАР на ЕС
2.Разкриване на паралелка - технологичен профил "Туризм" в СОУ"АнтимI"	Училищно ръководство	2004г.	ОбА	0	Държавен бюджет
3.Обучение и трудова реализация на кадри в обслужващата сфера на туризма"	ОбА	2005г.	Частен бизнес	55 000	Програма ФАР на ЕС
4. Увеличаване приема по специалност "Обслужване на заведения за обществено хранене" в Професионална гимназия "Христо Ботев"	Училищно ръководство	2004г.	ОбА	0	
5.Проучване на възможностите за развитие на селски туризъм, с цел стартиране на собствен бизнес	ОбА	2005г.	Браншови организации, частни фирми, Консултативен съвет	68 000	Програма САПАРД на ЕС
6. Разкриване на специалност финансов мениджмънт	Училищно ръководство на СОУ "Антим I"	Учебна 2005-2006г.	ОбА	0	
7. Текущи дейности по подпомагане на заетите в сферата на туризма	ОбА	Постоянен	Браншови организации	12 000	Програми на ЕС, частни фирми, Държавен бюджет
8.Разработване на система за	ОбА	2006г.	Браншови	10 000	Програма САПАРД на ЕС,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

сертифициране качеството на предлаганите туристически продукти			организации, частен бизнес		Държавен бюджет, частни фирми
9.Изграждане на паркинги	ОбА	2005-2006г.	Частен бизнес	25 000	Общински бюджет, Програми на ЕС
10.Изграждане на велоалеи	ОбА	2005г.	Сдружения: "Дельо войвода", "ЦРОЗ", "РОЦ-21"	65 000	Общински бюджет, Програма ФАР на ЕС
11.Рехабилитация на съществуващи и реализация на нови екопътеки	ОбА	2005-2006г.	Сдружения: "Дельо войвода", "ЦРОЗ", "РОЦ-21", сдружение за социална интеграция	18 000	Общински бюджет, Програма ФАР на ЕС
12.Изграждане на: 12.1Общинско информационно Бюро и туристически заслон 12.2.Гише на предприемача	ОбА	2006г.	Сдружения: "Дельо войвода", "ЦРОЗ", "РОЦ-21", сдружение за социална интеграция	25 000	Частен бизнес, Програма ФАР на ЕС, Общински бюджет
13.Създаване на туроператорска фирма в Община Златоград	Частен бизнес	2005г.	Браншови организации, ОбА	20 000	Частни търговски дружества
14.Създаване на обща и туристическа инфраструктура за развитие на трансграничен туризъм /пътища, паркинги посетителски центрове и др., допълнителни съоръжения/	ОбА	2005-2013г.	Сдружения: "Дельо войвода", "ЦРОЗ", "РОЦ-21", сдружение за социална интеграция	1 500 000	Програма ФАР на ЕС INTERREG III B, Републикански бюджет,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

15.1.Завършване на процедурата по прехвърляне на собствеността 15.2.Реконструкция Плувен басейн - държавна собственост	ОбА	2005г. 2006г.	Частен бизнес	15 000	Общински бюджет и частни търговски дружества
16.1. Завършване на процедурата по прехвърляне на собствеността 16.2.Реконструкция Стадион - държавна собственост	ОбА	2005г. 2006г.	Частен бизнес	5 000	Общински бюджет и частни търговски дружества
17.Създаване на база данни за развитие на туризма и включването и в електронна структура; Оценка на туристическата инфраструктура и разработване на нови инвестиционни пакети; Създаване на Интернет - страница "Магията на Златоград";	ОбА	2005-2006г.	НПО, Браншови организации, частен бизнес	16 000	Общински бюджет, Програма ФАР на ЕС, друго безвъзмездно финансиране
18.Провеждане на регионален форум за възможностите за туризъм в Община Златоград;	ОбА	2005г.	НПО, Браншови организации, частен бизнес	6 000	Общински бюджет, Безвъзмездно финансиране, частен бизнес
19.Създаване и разпространение на рекламен филм за Златоград и неговите туристически ресурси	ОбА	2006г.	НПО, Браншови организации, частен бизнес	9 000	Безвъзмездно финансиране, Общински бюджет, частни търговски дружества
20.Създаване и разпространение на промоционни мултимедийни CD;	ОбА	2005г.	НПО, Браншови организации, частен бизнес	5 000	Безвъзмездно финансиране, Общински бюджет, частни търговски дружества
21.Издаване на Каталог на паметниците на културата	ОбА	2005г.	НИПК	1 000	Общински бюджет
22.Откриване на Регистър на	ОбА	2005г.	Собственици на	1 000	Общински бюджет

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

местата за настаняване /в т.ч.частните квартири/			местата за настаняване, Съвет по туризъм, браншови организации		
23.Възраждане на местни занаяти и обичаи в занаятчийско училище	Браншови организации	2005-2006г.	ОбА	95 000	Програма ФАР на ЕС, Общински бюджет, частни търговски дружества, друго безвъзмездно финансиране
24.Организиране и провеждане на фолклорен фестивал	ОбА	Ежегоден	Читалища, училища	20 000	Общински бюджет, друго безвъзмездно финансиране
25.Организиране на събор на връх Св. Костадин	ОбА	2007г.	Читалища, партньори от Хрисуполис	11 000	Програма ФАР на ЕС и Общински бюджет
26.Реставрация на общински обекти – паметници на културата	ОбА	2006-2007г.	НИПК и частни фирми	55 000	Републикански бюджет и друго безвъзмездно финансиране
27.Обогатяване на музейните сбирки (общинска собственост)	ОбА	Постоянен	Министерство на културата	20 000	Общински бюджет, друго безвъзмездно финансиране
28.Обучение и информиране за възможностите за отдаване къщи под наем	ОбА	2005г.	Консултативен съвет	10 000	Програма САПАРД на ЕС, Общински бюджет, частни търговски дружества
29.Проучване на възможностите за минен туризъм и друг вид атракции	ОбА	2005г.	Частни търговски дружества	6 000	Частни търговски дружества, друга безвъзмездна помощ
30.Проучване на биоразнообразието в общината/изследвания, екоекспедиция, издаване на справочници и плакати/	ОбА	2006г.	НПО	15 000	ПУДООС, друго безвъзмездно финансиране
31.Използване на геотермалната	ОбА	2013г.	Частни	5 894 000	Програма INTERREG III B,

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

вода за отопление на детски градини, болници, административни сгради на ОБА			търговски дружества		(Програма CADSES-управление на природните ресурси)
32. Обмяна на добри практики в туризма с побратимения Хрисуполис	ОБА	2005г.	Община Хрисуполис	7100	Програма ФАР на ЕС "ТГС-България- Гърция"
33. Обучение на общински служители за изготвяне на проекти	ОБА	2005г.	ФРМС	4100	Програма ФАР на ЕС "ТГС-България- Гърция"
Общо				8 048 200	

РАЗДЕЛ VIII. МИСИЯ НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ ЗЛАТОГРАД

- Общинска администрация Златоград поддържа и развива общата и туристическа инфраструктурата и обществените услуги за развитие на туризма.
- Съдейства за повишаване качеството на туристически услуги, чрез Експертна комисия по категоризация на местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения, както и чрез сигнализиране другите отговорни институции за констатирани нарушения.
- Използува всички медийни възможности за информиране на обществеността за Общинската програма за развитие на туризма.
- Изгражда и поддържа необходимите База -данни за развитие на туризма.
- ОБА съдейства и подпомага туристическия потенциал за привличане на инвестиции от различни донори за развитие на местния туризъм .
- ОБА кандидатства за финансиране на дейности в областта на туризма по програми на Европейския съюз до 2007 год. и за държавно подпомагане след 2007 год.
- Осъществява контакти чрез Националното сдружение на общините в България, с други общини, за които туризмът е приоритет.
- Рекламира цялостния туристически продукт като участва в туристически борси, панаири и др.
- Оказва административна подкрепа на туристически и свързани с туризма предприятия
- Предоставя терени и сгради - общинска собственост за развитие на туристическа дейност
- Отдава под наем терени и сгради – общинска собственост при по-ниски тарифи при извършване на производствена дейност.

РАЗДЕЛ VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Всичко предвидено в програмата отрежда изключително важно място на туризма в стопанския сектор на общината. Заинтересованите от развитието на туризма страни са осъзнали, че само с обединени усилия той ще се превърне в доходоносен отрасъл на местната икономика, който посредством своето пълноценно развитие ще допринесе за повишаване благосъстоянието на местното население.

От направения анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите, може да се направи извода, че община Златоград е в много добра ситуация за развитие на туризма.

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Приложение №4

СПИСЪК

**ЗА ОБЕКТИ ОТ УЛИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА ОБЩИНА ЗЛАТОГРАД
РЕМОНТА И РЕКОНСТРУКЦИЯТА, НА КОИТО СА ПРЕДПОСТАВКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА
ЗА ПЕРИОДА 2005 - 2013**

№	Наименование на пътя	Дължина, в метри	Вид на предвидените СМР	Стойност на предвидените инвестиции /лв./
УЛИЧНА МРЕЖА ГР.ЗЛАТОГРАД				
1	Улица "Стефан Стамболов"	1131	изграждане на нова тротоарна настилка, хоризонтална маркировка	360000
2	бул."България"	4700	изграждане на нова тротоарна настилка, хоризонтална маркировка	650000
3	ул."Беловидово"	1800	изграждане на нова тротоарна настилка, хоризонтална маркировка, вертикална сигнализация	200000
4	ул."Хан Аспарух"	850	изграждане на тротоарна настилка	90000
5	ул."Албена"	563	Изграждане на канализация, отводнителни и подпорни съоръжения, тротоар и асфалтобетонна настилка	290000
6	ул."Ахрида"	1115	направа на тротоарна настилка, асфалтови кърпежи, хоризонтална маркировка	120000
7	ул."Миньорска"	900	Изграждане на подпорни съоръжения и полагане на трайна асфалтова настилка	513736
8	Улица "Гривица"	336	Изграждане на канализация, отводнителни и подпорни съоръжения, тротоар и асфалтобетонна настилка	96903

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

9	Улица "Васил Левски"	810	Изграждане на подпорни стени, полагане на трайна улична настилка	281778
10	Улица "Първи май"	127	Изграждане на подпорни съоръжения и полагане на трайна настилка	49064
11	Улица "Георги Сава Раковски"	93	Изграждане на подпорна стена, отводнително съоръжени за дъждовни води и трайна настилка	94134
12	Улица "Вихър"	186	Изграждане на подпорни съоръжения и полагане на трайна настилка	260000
13	Улица "Диана"	243	Изграждане на канализация и полагане на трайна настилка	442867
14	Улица "Горски пътник"	500	изграждане на канализация, отводнителни съоръжения и полагане на трайна настилка	300000
15	Улица "Ерма"	700	изграждане на тротоарна настилка и полагане на трайна настилка	370000
	С.Старцево			
16	Улица "Васил Левски"	290	Тротоарна и улична настилка	130000
17	Улица "Антон Страшимиров"	540	Тротоарна настилка, асфалтобетонна настилка и подпорни съоръжения	410000
18	Улица "Миньорска"	540	Тротоарна настилка, асфалтобетонна настилка и подпорни съоръжения	650000
19	Улица "Люляк"	520	Тротоарна и улична настилка	140000
20	Улица "Граничар"	180	Тротоарна и улична настилка	120000
21	Улица "Кольо Фичето"	170	Тротоарна и улична настилка	120000
22	Улица "Иглика"	160	Тротоарна и улична настилка	120000
23	Улица "Беловидово"	60	Тротоарна и улична настилка, подпорни съоръжения	115000
24	Улица "Малина"	150	разкриване габарита на улицата, изграждане на тротоар и полагане на трайна настилка	200000

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

	с.Ерма река			
25	улица "Васил Левски"	1200	асфалтови кърпежи, тротоарна настилка	250000
	с.Долен			
26	улица център	1000	асфалтови кърпежи, тротоарна настилка	200000
26	улица Нов квартал	700	асфалтови кърпежи, тротоарна настилка	90000
	с.Аламовци			
28	Улица "Георги Бенковски"	600	Изграждане на подпорни стени, полагане на трайна улична настилка	460000
	ВСИЧКО:			7 123 482

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

Приложение № 4

СПИСЪК - ПРЕДЛОЖЕНИЕ
ЗА ОБЕКТИ ОТ ОБЩИНСКАТА ПЪТНА МРЕЖА, ИЗГРАЖДАНЕТО, РЕКОНСТРУКЦИЯТА ИЛИ РЕМОНТА НА
КОИТО ДА БЪДАТ ВКЛЮЧЕНИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ПРЕЗ 2005Г.

№ по ред	№ на пътя	Наименование на пътя	Участък за ремонт	Вид на ремонта	Година на започване Година на завършване	Обща сметна стойност /лв./	Уسوени средства /лв./	Предложение за финансиране през 2005 год. /лв./
1	МП	Разклон с.Долен - Станкова махала	от км 0+000 до км 0+940	ново строителство	1996г. 2005г.	209 811	137 000	71 626
2	МП	Станкова махала - махала Дуганица	от км 0+000 до км 1+000	ново строителство	2005г. 2005г.	76 198	0	76 198
3	МП	гр.Златоград - Заставата	от км 0+000 до 0+500	ново строителство	2003г. 2008г.	7 354 000	3 200	900 000
4	IV-86534	/Мадан-Златоград/ - с.Ерма река	от км 6+000 до 8+100	текущ ремонт	2002г. 2005г.	240 000	15 000	225 000
5	IV-86534	/Мадан-Златоград/ - с.Ерма река	от км 0+800 до 3+500	текущ ремонт	2002г. 2005г.	316 000	30 000	280 000
6	МП	Старцево - м.Белите камъни - Район Печинско	от км 0+000 до км 4+000	реконструкция	2002г. 2005г.	400 000	0	400 000
7	МП	/Мадан-Златоград/ - мах.Равно бърце	от км 0+000 до км 2+139	ново строителство	1983г. 2005г.	131 200	10 000	120 000
8	МП	Граница община Кирково /с.Горски извор/ - с.Кушла	от км 0+000 до км 5+500	ново строителство	1983г. 2005г.	653 200	230 000	423 200
9	IV-86524	/Мадан-Златоград/ - с.Страшимир	от км 0+000 до км 2+000	текущ ремонт	2005г. 2005г.	85 000	0	85 000
10	МП	с.Страшимир - мах.Боево	от км 0+000 до км 1+000	ново строителство	2005г. 2005г.	30 000	0	30 000
11	МП	/Мадан-Златоград/ - с.Юруковци	от км 0+000 до км 1+103	ново строителство	2003г. 2006г.	850 000	2 279	350 000
12	МП	Разклон с.Аламовци - Заставата	км 0+000 до 2+000	ново строителство	2005г. 2005г.	30 000	0	30 000

Програма за развитие на туризма в Община Златоград

13	МП	Заставата - мах.Кобилин дол	км 0+000 до 0+700	ново строителство	<u>2005г.</u> 2005г.	10 000	0	10 000
14	IV-86543	/Златоград-Неделино/ - с.Старцево	от км 0+000 до 1+200	ново строителство	<u>2005г.</u> 2006г.	400 000	0	200 000
15	МП	/Златоград - Неделино/ - Пресока	км 0+000 до км 2+500	ново строителство	<u>2005г.</u> 2005г.	85 000	0	85 000
16	IV-86536	Разклон Долен - с.Долен	км 0+000 до км 2+500	ново строителство	<u>2005г.</u> 2005г.	100 000	0	100 000
17	МП	с.Старцево - Оловото	км 0+000 до км 0+700	ново строителство	<u>1985г.</u> 2006г.	90 000	0	35 000
18	МП	Старцево - м.Белите камъни - Район Печинско	от км 4+000 до км 10+563	ново строителство	<u>2002г.</u> 2009г.	7 297 361	23 400	250 000
		ВСИЧКО:						3 671 024